O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI

БАРКАМОЛЛИККА ЭРИШГАН ОДАМ БАРЧА ЖОНЗОТЛАРДАН ЮҚОРИ ТУРАДИ. АММО У ҚОНУНЛАР ВА АДОЛАТГА БЎЙСУНМАЙ ЯШАСА, ҲАММАСИДАН ТУБАНДИР. *АРАСТУ*

Қонун - ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ–ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 йил 30 январдан чиқа бошлаган | 2000 ЙИЛ 1 ФЕВРАЛ, СЕШАНБА | № 5 (157) | Сотувда эркин нархда

БУГУНГИ СОНДА:

АНОЙИ ЭМАС ЭКАН ёки қаршилик «Шерлок Холмс»ларнинг янги саргузаштлари — 2

Ишқ бошқа, ҳавас бошқа. ЎЙЛАМАЙ ТАШЛАНГАН ҚАДАМЛАР — 3

Якунлар ва режалар

МАСЪУЛИЯТ, МАЛАКА ВА ФИДОЙИЛИК ТАЛАБ ЭТИЛАДИ

28 январ куни Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг кенгайтирилган Ҳайъат мажлиси бўлиб ўтди.

Йиғилишда вазирликнинг таркибий тармоқ раҳбарлари ва масъул ходимлари, Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазири, Олий суди раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар адлия ва суд идоралари раҳбарлари, Тошкент Давлат юридик институти, Республика ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази, Тошкент юридик коллежи, Республика юристлар малакасини ошириш Маркази, Х.Сулаймонова номидаги Республика илмий-тадқиқот криминалистика Маркази, Судьялар Ассоциацияси, Адвокатлар уюшмаси мутасаддилари, бошқа бир қатор меҳнат ва ўқув жамоалари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Ҳайъат мажлисини Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири Сирожиддин МИРСАФОЕВ кириш сўзи билан очди ва мустақил мамлакатимиз аҳли янги асрга қадам қўядиган 2000 йилнинг бошида йирик тарихий, сиёсий воқеанинг гувоҳи ҳамда иштирокчиси бўлганлигини, якдиллик билан ўз Йўлбошчисини сайлаганлигини қайд этди. 1999 йил декабрида бўлиб ўтган парламент сайловлари ҳамда Президент сайлови жараёнлари фуқароларимиз сиёсий фаоллиги ошганлигини, уларнинг ўз ҳуқуқларидан фойдаланиб мухтор вакиллари орқали давлат ҳокимиятини шакллантиришда иштирок этишга интилаётганликларини кўрсатди. Бу билан мустақил Ўзбекистон ўзининг нафақат эркин демократик ривожланиш тамойиллари тарафдори эканлигини, балки уларни изчиллик билан амалда тадбиқ этаётганлигини ҳам бутун дунёга намойиш этди. Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги давлат ва жамият қурилиши ва бошқарувининг барча бўғинларида қабул қилинган қонун ва меъёрий ҳужжатларнинг сўзсиз бажарилишини таъминловчи тизим яратиш учун зарур чора-тадбирларни кўришимиз, бунда аввало, ҳуқуқ-тартибот идораларининг ўзида қонунларга сўзсиз риоя қилиниши таъминланиши ҳокимиятнинг тўлақонли мустақил тармоғи сифатида судларнинг фақат қонунга бўйсунишига эришиш мақсадида суд тизимидаги ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, бу жараёнда жиноят ва фуқаролик ишларини кўрувчи судьялар малакасини ошириб боришга ихтисослашувини амалга оширишга алоҳида эътибор берилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирининг биринчи ўринбосари Ғайбулло Раҳимов «Республика адлия ва суд идораларининг 1999 йил давомида амалга оширган ишлари ва келгуси режалари тўғрисида» маъруза қилди.

Таъкидландики, мамлакат ҳуқуқий базасини яратиш, республикамизнинг демократик тараққиёти, инсон ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя этиш, омманинг ҳуқуқий онги ва маданиятини шакллантириш, ҳуқуқий дастаклардан малакали фойдаланиш ва одил судловни таъминлаш йўлида кенг кўламли фаолият кўрсатилди. 90 та қонун, 26 та Президент Фармонлари, 494 та Вазирлар Маҳкамаси қарорлари лойиҳаларини тайёрлашда иштирок этилди.

Йил давомида 1638 та қонун ва меъёрий ҳужжатлар лойиҳалари ҳуқуқий экспертизадан ўтказилиб, уларга тегишли асосларда хулосалар берилди.

Суд ва адлия идоралари учун моддий техника базаси яратиш ва малакали кадрлар билан таъминлаш каби ташкилий тадбирларга катта эътибор берилди. Судларда жиноят ишлари кўрилиши бўйича, асосан қонуний ҳукм чиқарилиши таъминланди, айни пайтда кам аҳамиятли жиноятлар учун қамоқ билан боғлиқ бўлган жазо тайинлаш ҳоллари камайди. Минглаб фуқаролик ишларига ечим топилди, ФҲДЁ идораларида миллионлаб ҳуқуқий ҳаракатлар амалга оширилди. Аҳоли ўртаисда кенг миқёсда ҳуқуқ тарғиботи тадбирлари мунтазам ўтказилиб борилди.

Нотариал идораларида 1 млн. 90 мингта, 3,5 млрд. сўмга яқин ҳуқуқий ҳаракат амалга оширилди. Бу борадаги ташкилий ишлар маълум даражада ижобий самара берди.

Шартномавийлик ва ижро интизомини таъминлашда ишлар мароми сусайтирилган эмас. Диний ташкилотлар билан ишлашда аниқ фаолият тизими вужудга келтирилган. Шу кунга қадар 1785 та диний ташкилотлар давлат рўйхатидан ўтказилиб, қонуний фаолият кўрсатмоқда.

Шу билан бирга Ҳали жиддий камчилик ва нуқсонлардан ҳоли бўлинган эмас. Баъзи судлар фаолиятида масъулиятсизлик, ишларни ўз муддатида кўрмаслик, сансоларлик, ноқонуний ҳукм ва қарорлар қабул қилиш фактлари учрамоқда. Адлия тизимининг бошқа соҳалари фаолиятида ҳам бундай аҳволдан холи бўлинган эмас. Оқибатда улар фуқаролар норозилигини келтириб чиқаришга сабаб бўлмоқда. Тошкент шаҳри, Фарғона, Қашқадарё, Бухоро, Жиззах, Тошкент ва Сирдарё судлари фаолиятида жиддий эътирозга лойиқ фактларга йўл қўйилди. Ишларни сифатсиз кўриш ҳоллари Бухоро, Жиззах, Сурхондарё, Қашқадарё, Андижон судлари фаолиятида тез-тез учрамоқда. Фарғона, Тошкент, Самарқанд, Бухоро вилоят судлари эса қуйи судларга салбий жиҳатдан намуна бўлмоқда. Уларнинг кўпчилик қарорлари назорат ва кассация тартибида бекор бўлаётир. Судлар қарорлари ижросини таъминлашда оқсоқликлар мавжуд.

Адлия ва суд идораларида кадрлар тайёрлаш, танлаш ва тайинлашда масъулият етишмаяпти. Ҳисобот йилида 44 та судья, жумладан, уларнинг ҳар тўртинчиси жиддий қонунбузарлик ва жиноий ҳаракат содир этганлиги учун лавозимидан бўшатилган. 135 та судья малака ҳайъатлари томонидан интизомий жазога тортилган. Вилоят адлия бошқармалари ва судлари судьяликка тавсия этган номзодлардан 125 нафари талабга жавоб бермаганлиги учун лавозимга ўтказилмади.

Ҳайъатда юқорида қайд этилган ҳамда бошқа камчиликлар, нуқсонлар, масъулиятсизлик деб баҳоланган танқидий фикрлар юзасидан Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар адлия ва суд раҳбарларининг ҳисоботи, тушунтириш ва фикр-мулоҳазалари тингланди.

Ҳайъат мажлисида Адлия вазири С.МИРСАФОЕВ якунловчи нутқ сўзлади ва йиғилганлар олдига қатъий вазифалар қўйди. Кўрилган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Адлия вазирининг матбуот котиби хизмати

ҲАЁТ ТАЛАБИ-ЗАМОН ТАҚОЗОСИ

Акс-садо

Истиқлолимизнинг дастлабки йилларида қонуннинг қаттиққўллиги ҳаёт талаби, замон тақозоси бўлганлиги эндиликда ҳеч кимга сир эмас. Лекин энди замонанинг зайли ўзгача. Ўтган 8 йилдан мўлроқ вақт мобайнида инсон табиати тубдан ўзгарди. Жамият қонунлари асосида яшаб, меҳнат қилиш ҳар бир кишининг ҳаёт тарзига айланди. Айни пайтда таг-заминли жиноят ва жиноятчиликнинг қирқ-пайи илди.

Хоразм вилоят адлия бошқармаси ҳайъатининг навбатдаги мажлиси ҳаётнинг ана шу талабини диққат марказида тутган ҳолда муҳокама этди. Ўзбекистон Республикаси **Адлия вазири С.Мирсафоевнинг «Инсон ва қонун» газетасида босилган «Беғараз шафқат, холисона мурувват кўрсатилса...» сарлавҳали мақоласи** бу муҳокамага сабаб бўлди.

- Инсонпарварлик ва меҳр-шафқат руҳи билан йўғрилган ана шу долзарб масалани ҳамма жойда ижобий ҳал этиш учун фурсат ва шарт-шароитнинг ўзигина етилиб қолгани йўқ, - дея таъкидлади ҳайъат мажлисида сўзга чиққан бошқарма бошлиғи. - Қонунларни одилона ва меҳр-шафқат билан қўллаш учун етарли ҳуқуқий асослар ҳам яратилди. Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати И.Собиров, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист Қ.Раҳмонов, бошқарманинг масъул ходимларидан М.Ҳайитов, Ф.Ёқубовлар таъкидладиларки, Президент Ислом Каримовнинг Олий Мажлис сўнгги сессияларида сўзлаган нутқи, жазони енгиллатиш юзасидан Олий Мажлис сессиясида «Жиноят Кодекси»нинг 40 га яқин моддасига киритилган ўзгартишлар, айни пайтда амалдаги Кодексларга жазони оғирлаштирувчи биронта ҳам ўзгариш киритилмагани, шунингдек, Ўзбекистон Олий суди навбатдан ташқари Пленуми (1999 йил май) қарорлари адолат, қонунийлик ва меҳр-шафқат учун очилган кенг ва равон йўлдир. Шахс суд залидан қамоққа олинса терговчининг, озод қилинса ҳакамнинг «боши кетиши»дан ҳадиксираш туйғуси, суд ва терговчи ўз мустақиллиги, дахлсизлигини собит туриб таъминлай олмаслиги ҳоллари учраб турибди. Жиноятчини «тарбиялаш» бўйича совет замонидан бери давом этиб келаётган ярoқсиз, сарқит иш услублари билан шахсни тарбиялаш ва тўғри йўлга солиш имкони қолмаганлигини ниҳоят идрок этмоқ фурсати келди. Мамлакатимизда суд-қонунчилик тизимини ислоҳ қилиш саъй-ҳаракатлари бежиз эмаслигини англамоқ керак.

Мажлис иштирокчилари вазирнинг матбуотда эълон қилинган мазкур мақоласида илгари сурилган фикр-мулоҳазаларни адолат, ҳақиқат ва қонунийлик томонга ташланган салмоқли қадам, дея баҳоладилар ҳамда унда кўтарилган барча долзарб масала ва вазифалар адлия, суд тизими ходимлари учун дастуриламал аҳамиятга эга эканлигини таъкидладилар. Бу ҳолат мажлис томонидан қабул қилинган қарорда ўз аксини топди.

Ушбу мажлис муҳокамасига киритилган бошқа масалалар ҳам муҳим ва долзарблиги билан ажралиб турди ҳамда бевосита юқоридаги масаланинг давомига айланди. Ҳайъат Хазорасп, Шовот, Хонқа, Урганч, Янгибозор туманлари ва Урганч шаҳридаги айрим давлат ҳамда хусусий нотариал идоралари фаолиятида ҳукм сураётган камчилик ва нуқсонларни тугатиш чора-тадбирларини белгилади. Нотариуслардан Р.Юсупов ва Ш.Иброҳимовлар номига берилган нотариал ҳаракат рухсатномалари бекор қилинди. Шунингдек, хўжалик субъектларида шартномавий мажбуриятларни бажаришнинг боришини назорат қилиш соҳасидаги ишларга диққат-эътибор қаратилди ва 2000 йилда уни янада кучайтириш йўл-йўриқлари белгиланди.

Ўз мухбиримиз

Инсон шаъни улуғ

ВАТАН ҲИМОЯСИ ҲАР НЕДАН АЗИЗ

Ватанимиз мустақилликка эришганидан сўнг ҳаётимизнинг барча соҳаларига эркин, инсоний, демократик қадриятлар кириб кела бошлади. Инсоннинг шахсиятини, шаъни ва ғururини ҳурмат этиш, ўзаро баҳамжиҳатлик устувор тамойилга айланди. Бундай хайрли ўзгаришлар, табиийки, ҳарбий хизмат соҳасида ҳам яққол кўзга ташлана бошланди.

Маълумки, ҳарбий хизматда, айниқса, оддий аскарлар ўртасидаги муносабат муҳим ўрин тутади. Улар қанчалик аҳил ва иноқ, ўзаро ҳурмат-иззатда бўлишса, мураккаб ва оғир вазифаларни бажариш чоғида ҳам елкама-елка туриб, қийинчиликни биргаликда енгиб ўтадилар. Ўзаро ҳурмат оддий аскарнинг хизмат қилишга бўлган иштиёқини оширади. Зеро, бугунги қонунчилигимиз, ҳарбий устав қоидалари ҳам айнан ана шу нарсани талаб этади.

Собиқ совет тузуми даврида, ҳамма соҳада бўлгани каби ҳарбий хизматда ҳам зўравонлик руҳи ҳукм сурар, бу эса оддий аскарларнинг куч-қудрати, ғайрати, истеъдоди тўлиқ намоён бўлишига халақит берар эди. Бугунги кунда бундай нохуш иллатлар барҳам топди. Бутун жамиятимизда бўлгани сингари армиямизда ҳам аскарларимизнинг жисмоний, маънавий камолотига муҳим эътибор берилмоқда.

Лекин шоли курмаксиз бўлмас деганларидек, эски тузум асорати бўлган баъзи салбий ҳолатлар гоҳо-гоҳо учраб қолаётганидан кўз юмиб бўлмайди.

Мана бир мисол. Н-бўлинмада хизмат қилувчи, 1978 йилда туғилган Дилмурод Носиров ўз хизматдоши Г.Мингбоевга нисбатан уставга зид муносабат кўрсатган, яъни арзимаган важ билан урган, шу йўл билан уни ўз йўриғига юрдирмоқчи бўлган.

Ўз сафдоши, хизматдошига нисбатан бундай зўравонлик дастлаб 1998 йил 2 ноябр куни бошланган. Ҳар иккала аскар ҳам ўша куни патруллик хизматига чиқади. Д.Носиров Г.Мингбоевга: «Кел, иккаламиз хизмат йўналишимизни алмаштирамиз, сен менинг ўрнимга борасан, мен сенинг ўрнингга» дейди. Г.Мингбоев: «Мен командирим қайси йўналишга тайинлаган бўлса, ўша ёққа бораман» деб рози бўлмайди.

Эртаси куни хизматдан қайтиш пайтида Д.Носиров Г.Мингбоевни «ўжарлиги» учун жазолайди, яъни уради. Бунинг устига «Сен мендан кейин ҳарбий хизматга чақирилгансан, катталар билан қандай муомала қилиш кераклигини кўрсатиб қўяман!» деб қўрқитади, иззат-нафсига тегади.

Турган гапки, бундай уставга зид хатти-ҳаракатлар Г.Мингбоевга қаттиқ таъсир этади, у Д.Носировнинг нотўғри муносабати ҳақида командирларига ахборот беради. Улар Д.Носировдан бундай ишни қайта қилмаслик ҳақида тушунтириш хати ёздириб олиб, унга қаттиқ дакки берадилар. Аммо бу воқеадан сўнг Д.Носиров: «Мени командирларга сотиб қўйибсан» деб Мингбоевни яна қисти-бастига олади.

Бундай жоҳилликнинг оқибати аянчли тугайди.

Ушбу кўнгилсиз воқеа бўйича юритилган жиноят иши 1999 йил 21 июн куни Тошкент гарнизони ҳарбий судида кўриб чиқилди ва айбланувчи Д.Носиров Ўзбекистон Жиноят Кодексининг бир нечта моддаларига биноан айбдор деб топилди. У барча ноқонуний қилмишлари учун жами 13 йиллик муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Жиноятчи-ку, жазосини олди. Лекин мана шундай ёш йигитнинг онгига сохта ҳукмдорлик иллати қандай ёпишди, деган масала барчамизни қийнайди. Бундай ҳодисалар баъзан оила тарбияси - оқибати эмасмикан, деган хаёлга ҳам борасиз.

Мана, 1999 йил Президентимиз ташаббуси билан мамлакатимизда Соғлом авлод йили деб эълон қилинди. Бинобарин, бу йилда ёшларимиз тарбиясига эътибор, улар ўртасида соғлом ва инсоний муносабатларни ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Мамлакатимиз ҳуқуқий демократик жамият барпо этиш йўлидан дадил бормоқда. Бундай жамиятда инсоннинг қадр-қиммати, шаъни ва ғурури биринчи ўринга чиқади, ҳарбий қисмларимизда Ватан ва халқ ҳимоясини ҳар недан азиз биладиган йигитларимиз келажакда янада кўпаяди. Тайинки, ўшанда юқоридаги каби нохуш ҳолатларга асло ўрин қолмайди.

С.ЧОРИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокуратурасининг бўлим прокурори, адлия катта лейтенанти

Йўғ-э!

ҒАРОЙИБ ИХТИРО

ёҳуд ўз маҳсулотини зарарига сотиб, катта фойда кўрувчи сохта тадбиркорлар ҳақида

Бозорлар - юрт кўзгуси. Бу ҳақ гап. Пойтахт бозорларини айланарканcиз, бунга яна бир карра ишонч ҳосил қиласиз.

Шукрким, мустақиллигимизнинг илк кунлариданоқ бошлаб, ҳукуматимиз томонидан кичик ва ўрта бизнес, тадбиркорлик ва фермер хўжаликларига кенг йўл очиб берилиши бунёдкор, миришкорларимизга ўз маҳсулотларини эркин ва бозор кўтарган нархда сотиш имконини яратди.

Бугун биз тадбиркорликнинг бошқа, антиқа бир тури ҳақида ҳикоя қилмоқчимиз. Тадбиркорликнинг бу тури билан кимлардир таниш, қолаверса, ихтирочиси ҳам ўзлари бўлса ажабмас. Бу қандай тадбиркорлик дейсизми? Эшитинг. Бу-ўз маҳсулотини зарар ҳисобига сотиб, катта фойда кўрадиган тадбиркорлик.

Маълумки, бозор иқтисодиёти шароитида бугунги кунда магазин пештахталарида сарёғларнинг нархи анча ошди. Бир минг олти юз сўмдан сарёғ сотиб олишга ҳар кимнинг ҳам қурби етавермаса керак. Шунинг учунми, кейинги пайтларда бозорларда, бозор атрофи ва ерости йўлларида сарёғ савдоси билан шуғулланувчи «тадбиркор»лар кўпайиб қолди. Сарёғларнинг нархи ҳам анча арзон: 750-650 сўм. Агар йўлингиз тушиб, «Эски жўва», «Фарҳод» бозорлари яқинига бориб қолсангиз, ўз маҳсулотларини «дастурхон» қилиб сотаётган сарёғфурушларга кўзингиз тушади.

Тошкент шаҳар ҳокимлигининг «Тошкент шаҳар ҳудудининг санитария ҳолатини яхшилаш ва аҳолини вирусли гепатит ҳамда ўткир юқумли ичак касалликлари билан хасталанишини олдини олиш тўғрисида»ги (1998 йил 28 апрел) қарори чиққанлигига ҳам мана икки йил тўлмоқда. Табиийки, ўтган давр мобайнида жойларда мазкур қарор юзасидан жиддий ишлар қилинганлиги аниқ.

Мазкур қарорнинг 4.3. пунктида «Мулкчиликнинг шаклидан қатъий назар, озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхоналари, савдо ташкилотлари, фирмалар ва фуқаролар томонидан бозорларда ҳамда бошқа аҳоли гавжум бўладиган жойларда санитария талабларига жавоб бермайдиган шароитларда колбаса, сариёғ, маргарин, товуқ гўшти ва бошқа тез бузилувчи маҳсулотларни очиқ ҳолатда лоток савдоси широитида сотиш...» тақиқланиши ҳақидаги кўрсатмалар аввало жойлардаги назорат, ҳуқуқ-тартибот, бозорлар маъмурияти, санитария милициясидаги масъул ходимлар диққат-эътиборида бўлиши лозим.

Қарорнинг ижроси сифатида Тошкент шаҳар давлат ветеринария лабораторияси химико-таксиколог бўлими мудири Е.Чурикова, Эски Жўва бозори лабораторияси мудири Ш.Шакаров, санитария милицияси ходими Т.Обидовлар томонидан «Эски Жўва» бозорида сарёғларнинг сифат даражаси текширилганда сарёғнинг намлик миқдори 60-76 фоизгача кузатилган. 10 кг. сарёғ эритилганда, унинг таркибидан 7.600 гр. сув, 400 гр. минерал чиқинди ажралган. Мана сизга ғаройиб ихтиронинг маҳсули!

Ўзларини К. ва И. деб таништирган жиззахлик ва иштихонлик сарёғфуруш аёллар билан суҳбатлашарканман, ўз сарёғларини 100-50 сўм зарарига сотиб, катта фойда кўришаётганликларини билиб олдим.

Ҳойнаҳой, ғаройиб «ихтирочи» сарёғфурушларнинг фаолияти қай йўсинда «қўллаб-қувватланиши»ни айтишимни кутиб ўтирибсиз, чоғи. Йўғ. Яхшиси, буни жойлардаги назорат, ҳуқуқ-тартибот ходимлари айтгани маъқул. Шунда сиз «йўғ-э» деб ёқа ушлаб, уларнинг кирдикорларига ўзингизнинг аччиқ сўзингизни айтасиз.

Ортиқбой ХУДОЙБЕРДИЕВ, «Инсон ва қонун» мухбири

Соғлом авлодни фақат шахснинг жисмоний баркамоллиги маъносида англаш... тўғрими?

3-бет

ОБУНА
ЙИЛ БЎЙИ ДАВОМ ЭТАДИ

"Ҳаёт ва қонун" журналига обуна индекси: якка шахслар учун - 902, ташкилотлар учун - 903

"Инсон ва қонун" газетасига обуна индекси: якка шахслар учун - 137, ташкилотлар учун - 138

Солиқ тизими

ТАДБИРКОРЛИК ВА ҚОНУН МУВОЗАНАТИ

Инглиз мутафаккири Гей «Қонунларга бўйсунмаслик ўзини нажотбахш ҳимоядан маҳрум этиш демакдир», деган эди. Қанчалар пурҳикмат ҳақиқат. Афсуски, ана шу ҳикматнинг маъносини чақмайдиган, унга зид иш тутиб нафақат ўзини, бола-чақалар, қавму қариндошлар юзини ерга қаратадиган кимсалар йўқ эмас.

Жамоатчи мухбиримизнинг Қашқадарё вилоят давлат солиқ бошқармаси махсус ишлар бўлимининг бошлиғи С.САПАРОВ билан қилган суҳбатида айрим салбий ҳолатлар, қонунларни бузаётган нафс бандалари хусусида сўз боради.

- Бозор муносабатлари сиёсатдан холи бўлган эркин иқтисодиёт жараёнига ўтиб боришда тадбиркорлик фаолияти ўзига хос ўринга эга, - дейди Саидмурод Сапаров. - Ҳозирча у уч хил тарзда кўзга ташланмоқда. Чинакам тадбиркорлар янги корхоналар, цехлар очиб, ишчи ўринлари яратиб, турли-туман маҳсулотлар ишлаб чиқариб, эл-юртга катта фойда келтирмоқдалар, бозорни имкон қадар тўлдирмоқдалар ва арзонлаштирмоқдалар. Яна бир хил тадбиркорлар бозорлардан арзон маҳсулот олиб келиб, қимматроқ пулламоқдалар. Учинчи турдагилари, уларни четлаб ўтиб, ҳокимиятдан рўйхатдан ўтмай, солиқ ташкилотларидан қочиб, рухсат этилмаган жойларда чайқовчилик билан шуғулланмоқдалар. Улардан аҳоли ҳам, давлат ҳам зарар кўраяпти.

Тадбиркорлик шу касб кишиларидан жуда катта масъулият талаб этади. Ҳалво, деган билан оғиз чучимаганидек, бу иш билан маълум муддат енгил-елпи шуғулланувчиларни асло тадбиркор деб айта олмаймиз. Тадбиркорликка қўл урган фуқаролар, унинг қийинчиликлари, масъулиятини тўла ҳис этмасалар, қонун-қоидаларнинг бузилишига йўл қўйсалар тезда синиб қоладилар ва ҳеч шубҳасиз, бу ёмон оқибатларга олиб келади. Шу боис тадбиркор энг аввало, қонун доирасида қадам ташламоғи, қонунчилик талабларини яхши билмоғи ва уларга риоя этмоғи зарур. Бир сўз билан айтганда, ҳар доим тадбиркорлик ҳамда қонунчилик талаблари мувозанати сақланишига эришмоқ шарт.

Вилоятимизда тадбиркорликни эъзозлаб халққа фойда келтираётган, эл-юрт ҳурматига сазовор бўлаётганлар оз эмас. Аммо гуруч курмаксиз бўлмаганидек, улар ўртасида қонунбузарликка йўл қўяётганлари ҳам талайгина. Қарши шаҳридаги «Баҳришоҳ» фирмасининг бошлиғи Г.Жумаев рухсат этилмаган дори-дармонлар билан савдо қилганлиги учун суд ҳукми билан 3 йил, Шаҳрисабз туманидаги «Азизжон» ишлаб чиқариш фирмаси раҳбари Ш.Аҳмедов, Муборак туман «Юрт» кичик корхонаси бошлиғи Ж.Агажоновлар 5 йилдан, Қарши шаҳридаги «Ўзбек» ва «Гулистон» хусусий фирмаларининг бошлиғи Ж.Холбоев эса 6 йил муддатга озодликдан маҳрум этилдилар.

Ўтган йил мобайнида вилоят давлат солиқ бошқармаси, унинг жойлардаги суриштирувчилари томонидан қонун талабларини бузганларга нисбатан 155 ҳолатда жиноят ишлари қўзғатилиб, белгиланган муддатда суриштирув олиб борилди ҳамда тегишли ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга юборилди. Улар орқасида раҳбарлар, мансабдор шахслар борлиги жуда ачинарлидир. Йил давомида маъмурий жавобгарликка тортилган 8809 нафар шахсдан 3963 киши мансабдорлардир.

Ўрни келганда биз тадбиркорларга Ўзбекистон Республикаси МЖтКнинг «Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш тартибини бузиш» деб номланган 176-моддаси ва Вазирлар Маҳкамасининг 1999йил август ойидаги 373-сонли қарори талабларини яна бир карра эслатиб ўтмоқчимиз. Бозорларда якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи ҳар бир шахс белгиланган солиқ ва савдо жойи учун ижара ҳақини камида бир ой олдин тўлаши лозим. Савдо ва хизмат кўрсатиш ҳуқуқини берувчи гувоҳнома олмаган фуқаролар бозорларда фаолият кўрсатишлари мумкин эмас. Текширувчи органлар талаб қилган пайтда тадбиркорлар давлат рўйхатидан ўтганликлари ҳамда савдо ва хизмат кўрсатиш фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи гувоҳномаларни, савдо жойини ижарага олганликлари тўғрисидаги талонни кўрсатишлари шарт. Гувоҳномасиз ёки бошқа кишилар номига берилган гувоҳномадан фойдаланиб, савдо ва хизмат кўрсатиш билан шуғулланиш рўйхатдан ўтишдан бўйин товлаш деб баҳоланади. Улар МЖтКнинг 176-модда 2-қисми билан энг кам иш ҳақининг 5 бараваридан 10 бараваригача миқдорда жаримага тортилиб, барча ашёлари мусодара қилинади. Ушбу ҳолатда ўз гувоҳномасини фойдаланиш учун бошқа кишига берган тадбиркор ҳам юқорида қайд этганимиз модданинг 1-қисми билан маъмурий жавобгарликка тортилиб, энг оз иш ҳақининг 5 бараваридан 10 бараваригача жаримага тортилади. Бунинг устига ушбу шахснинг савдо қилиш ҳуқуқи бекор қилиниб, берилган гувоҳнома чора кўриш учун тегишли ҳокимликка қайтарилади.

Айни пайтда вилоятимизда 8883 нафар фуқаро якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланаётир. Ўтган йили уларнинг фаолияти 4424 бор текширилди ва 3476 ҳолатда мавжуд қоида-қонунларга риоя этилмаганлиги аниқланди. Хатога, қонунбузарликка йўл қўйган тадбиркорлардан 9940,5 минг сўм жарима ундирилди. Айрим тадбиркорлар тушунтириш, огоҳлантиришларга қарамасдан, «Бетимнинг қалини - жонимнинг ҳузури» қабилида иш тутаётирлар ҳамда савдо ва хизмат кўрсатиш фаолиятини рўйхатдан ўтказиш ҳолатларини қайта такрорлаб ЎзРЖКнинг 188-моддасига тааллуқли қисми билан жиноий жавобгарликка тортилмоқдалар.

Косон тумани фуқароси Зафар Муродиллаев худди шуларнинг биридир. У рўйхатидан ўтишдан бўйин товлаб, савдо-сотиқ фаолияти билан қонунга хилоф равишда шуғулланганлиги учун иш ҳақидан 25 фоиз жарима ундирилган ҳолда 2 йилга ахлоқ тузатиш ишларига жалб қилинди. Худди шундай Косон тумани фуқаролари Рўзимурод Астанов, Галина Киргизова, Ғузор тумани фуқароси Абдужаббор Раҳмоновлар юқоридаги каби қонунбузарликлари учун тегишли жиноий жавобгарликка тортилдилар.

Инсон табиати қизиқ. У айбини ҳеч қачон бўйнига олишни истамайди ва бунинг сабабчиси қилиб кимларнидир, нималарнидир кўрсатишга интилади. Айниқса, бу ҳолга солиқ ходимлари тез-тез гувоҳ бўладилар. Кўплаб тадбиркорлар соликчиларни дўқ-пўписалар, юқорида ишлайдиган акалари билан қўрқитадилар. «Ахир, неча марта огоҳлантиришди, уларнинг талабларига нописандлик қилдим» дея айбларига иқрор бўлмайдилар. Биз уларга шуни эслатиб ўтмоқчимизки, жамиятнинг ҳар бир жабҳасида бўлгани сингари тадбиркорликда ҳам қонунчилик талабларининг мувозанати сақланиши керак. Шундай йўл тутилгандагина ҳар бир тадбиркор ўзини қонунларимизнинг нажотбахш ҳимоясида эканлигини ҳис этади.

Қурбон ЭГАМБЕРДИЕВ

> Эслатма:
>
> Асосий бўлмаган иш жойидан (Ўзбекистон Республикасидаги, шунингдек, унинг ҳудудидан ташқаридаги манбалардан) даромад олган резидент - жисмоний шахс доимий истиқомат жойидаги солиқ органига ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 1 апрелидан кечиктирмай, жами йиллик даромад ҳақидаги декларация тақдим этади.
>
> **Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 62-моддасидан**

Айтсам тилим...

АНОЙИ ЭМАС ЭКАН

ёки қаршилик «Шерлок Холмс»ларнинг янги саргузаштлари

Мустақиллик шарофати билан қонун устуворлиги тобора ҳаётимизга кенг кириб бораётганлигини ҳаммамиз кўриб турибмиз. Чунки бу масала муҳтарам Президентимизнинг беш тамойилларидан бирини ташкил этади. Лекин вазифаси қонун устуворлигини таъминлаш бўлган айрим шахсларнинг ўз ишига, фуқаролар тақдирига юзаки ва совуққонлик билан қараётганлиги ушбу хатни ёзишимга туртки бўлди.

Гап шундаки, 1999 йил 11 феврал куни эрталаб соат 8 дан 14 гача уйимда ҳеч ким йўқлигида ўғирлик содир бўлган. Ўғрилар бир қатор буюмлар билан бирга хотинимнинг 7 дона қимматбаҳо тақинчоғини ҳам ўғирлаб кетишган. Ўша куннинг ўзидаёқ мен Қарши шаҳар ички ишлар бўлимига мурожаат қилдим. Орадан бир ой ўтсада, ўғрилар топилмади.

1999 йил 13 март куни Тошкент шаҳрига хизмат билан келганимда, Қарши шаҳар ички ишлар бўлими жиноят қидирув бўлими ходими Азамат Турдиев қўнғироқ қилиб, ўғирланган нарсалар топилганлигини айтиб, тезда етиб келишимни сўради. Мен эртаси куни уйга қайтиб, А.Турдиевга учрадим. У ўғирланган нарсалардан бир дона тилла билакузукни кўрсатди. Мен уни дарров танидим. Шунда А.Турдиев бошқа нарсалар ҳам топилганини, тез орада ҳаммасини қайтариб олишим мумкинлигини айтди. Барча сансоларлик ана шундан кейин бошланди. Ажабланарли томони, ўғрилар март ойида топилганлигига қарамай, тергов ишлари фақат май ойида бошланди. Шунча вақт ўтиб, ишни олиб бораётган янги терговчининг дабдурустдан билакузукдан бошқа яна нима ўғирланган, деб сўраши ҳайратимни оширди. Унгача апрел ойида бир жуфт тилла ҳалқа ва бир дона «кулон»ни ҳам кўрсатишган ва мен уларни таниган эдим. Мен терговчига А.Турдиев менга кўрсатган ва мен таниган тилла буюмларни айтдим. У эса хабарим йўқ, деб елка қисди. Қарши шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция подполковниги И.Убайдуллаевдан ўғирланган нарсаларимнинг қачон қайтарилишини тез-тез сўрайверганимдан сўнг у киши ҳаммаси топилганлигини яна бир бор таъкидлаб, яқин орада қайтариб беришларини айтди.

Мақтов кимга ёқмайди дейсиз? 1999 йил 22 апрелда Қашқадарё вилоят ички ишлар бошқармасининг газетаси «Posbon»да «Жиноят жазосиз қолмайди» рукни остида «Анойи эмас экан» деган хабар берилиб, унда менинг уйимда ўғирлик содир этган шахслар «Энди Шерлок Холмс ҳам бизни тополмайди», деб юрган Олим Т. ва Ислом Т.ларни ички ишлар ходимлари қўлга олганлиги баён этилган. Мен газетани ўқиб, жуда хурсанд бўлдим. Воқеа шунча шов-шув қилинаяптики, демак, бирор натижа чиққан. Ўғрилар нарсаларимни қаерга «гумдон» қилишганини айтишса, «Шерлок Холмс»лар тезда бизга қайтариб беради, деб кутдим.

Йўқ, бекорга суюнган эканман. 1999 йилнинг июн ойларида «ишим» бир терговчи қўлидан олиниб, иккинчи терговчига ўтказилди. Ниҳоят, тергов тугаб, жиноят иши октябр ойларида Қарши шаҳар судига ўтказилган. Шуниси ажабланарлики, тергов давомида мен, яъни жабрланувчи билан жиноятчи деб топилган И.Тўрақулов бирор марта ҳам юзлаштирилмади. Иккинчи жиноятчи О.Тоштемиров эса шериги И.Тўрақуловнинг талабларига қарамай, умуман тергов қилинмади, О.Тоштемиров турли баҳоналар билан терговдан узоқлаштирилди. Бу кимга кераклиги, кейинчалик аён бўлди. Гап шундаки, ички ишлар ходими ҳамма буюмларингиз топилди, деб менинг қўйнимни пуч ёнғоққа тўлдириб юрган экан. Охири маълум бўлдики, энг асосий, қимматбаҳо буюмлар - бриллиант узук ва ҳалқа, 2 дона тилла ҳалқа топилмаган эмиш. Жиноятчи И.Тўрақулов бу нарсалар шеригим О.Тоштемировга аён деб оёқ тираб олди. О.Тоштемиров эса ўғирликка алоқасиз деб терговга яқинлаштирилмади. Гўё у терговда бирор сирни «гуллаб» қўядигандек...

Ушбу иш кўриб чиқиш учун Қарши шаҳар судининг судьяси Ҳасан Хаитов зиммасига юкланди. 1999 йил тахминан 22 ноябрда судья мени чақириб, жиноятчини танийсизми, деб сўради. Мен уни мактабда ўқиб юрганимда танишимни, лекин 15 йиллардан буён кўрмаганлигимни айтдим. Яна қимматбаҳо буюмлар қаерга йўқотилганлиги очиқ қолаётганини, иложи бўлса, О.Тоштемировни ҳам сўроқ қилиш лозимлигини судьядан ўтиниб сўрадим. Шундан сўнг мени умуман судга чақиришмади. Орадан бир ой ўтиб, декабр ойининг 20-кунида судья Ҳ.Хаитовга қўнғироқ қилдим, лекин телефонни котиб олиб, у киши йўқлигини ва «ишим» судда кўрилиб, ҳукм чиққанлигини айтди. Шунда мен нима учун судга чақирилмаганлигимни сўрадим. У бунга жавоб беролмади. Шундан сўнг мен ҳукмни олдим ва ўқиб, унда норози томонлар 10 кун муддат ичида Қашқадарё вилоят судига шикоят билан мурожаат этиши мумкинлиги ёзилганини кўрдим. Лекин бир нарса ачинарлики, ҳукм 1999 йил 26 ноябрда чиққан, мен эса уни 26 декабрда олдим.

Ҳурматли таҳририят! Сизлардан умидим шуки, Қарши шаҳар ички ишлар бўлимининг масъул ходимлари ва судья Ҳ.Хаитовнинг тергов ва суд жараёнларида йўл қўйилган нуқсонларни бартараф этишга кўмаклашасиз, деб ишонамиз.

Нўъмон АШУРОВ,
Қашқадарё вилояти,
Қарши шаҳри

ТАҲРИРИЯТДАН:

Гумон иймондан айиради, дейди доно халқимиз. Юқоридаги воқеа билан танишиб, сиз ҳам шу фикрга келган бўлсангиз ажаб эмас, азиз муштарий. Тўғри-да, жабрланувчи ҳам, айбдор И.Тўрақулов ҳам минг тавалло қилиб, Олим Тоштемировни терговга келтирилишини сўрашаяпти. Аммо бу талаб на тергов давомида ва на суд тергови жараёнида қаноатлантирилмаган. Яна бир далил - терговчилар охирги дамгача йўқолган буюмларнинг ҳаммаси топилганини айтиб, уни тинчлантиришса-да, буюмлардан айримлари «топилмай» қолаётгани кишида шубҳа уйғотади. Жабрланувчи энди бутун умидини судьяга боғлаб, ундан ҳақиқатни юзага чиқаришни сўрайди. Судья айбдор И.Тўрақуловнинг талабига кўра буюмларнинг қаердалигини аниқ айтиб бериши мумкин бўлган шахс О.Тоштемировни суд жараёнига чақирмаган. Масалага ойдинлик киритиши мумкин бўлган худди шу «гумондор»нинг ўзи қолиб, унинг оила аъзоларининг тушунтиришини, яъни ўғирлик содир бўлган куни отаси Л.Тоштемиров вафот этгани боис ўғли О.Тоштемиров уйдан чиқмаганлиги ҳақидаги билдиришни «дастак» қилиб олган (О.Тоштемиров ҳам айни пайтда жазо муддатини ўтамоқда). Оқибатда иш юзаки хулосалар билан «юмалоқ ёстиқ» қилинган, тамом-вассалом! Лекин шу билан барча эътироз ва саволлар барҳам топмади. Ҳукм ортида инсон тақдири, мол-мулки масаласи ётибди, ахир! Биз бу муаммога тегишли мутасадди идоралар ўз муносабатларини билдирадилар, деб умид қиламиз. Мавзуга яна қайтамиз.

Митти мусоҳаба

ФУҚАРОЛАР ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДА

Бухоро вилояти Қоракўл тумани прокурори, адлия маслаҳатчиси Амрулло МАҚСУДОВ билан суҳбат

- Амрулло ака, бозор иқтисодиёти ҳукм сураётган бугунги кунда кишилар қалбига йўл топиш, уларга зарур бўлган қулайликларни яратиш, кўп миллатли, сарҳади кенг туманда қонун устуворлигини таъминлаш осон кечмаётгандир?

- Сиз таъкидлагандек, ҳақиқатан ҳам Қоракўл вилоятимизнинг катта ҳудудга эга бўлган кўп миллатли йирик туманларидан ҳисобланади. Шу боис туман меҳнаткашларининг тинчини, ҳақ-ҳуқуқини қонуний муҳофаза этиш баъзилар тасаввур қилганчалик осон эмас. Биз, қўшни Жондор, Олот туманлари, ҳамда Туркманистон Республикаси билан чегарадош бўлиб, умумий ер майдонимиз 62,543 квадрат километрни ташкил этади. Туманимизда ўнга яқин миллат вакиллари яшаб, аҳолининг умумий сони 120 минг нафардан кўпдир. Ҳозирги кунда туманимизда 3 та саноат корхонаси, 10 та қурилиш ташкилоти, 18 та қишлоқ фуқаролар йиғини, 5 та маҳалла қўмиталари фаолият кўрсатмоқда, 44 та мактаб, 26 та мактабгача тарбия муассасаларида тумандошларимизнинг 35 мингдан ортиқ ўғил-қизлари таълим олади.

Туманимиз асосан пахтачиликка ихтисослашганлиги боис 18 та жамоа ва ширкат хўжалиги пахтачилик билан шуғулланади. Ҳуқуқ-тартибот органи ходимлари кишиларнинг қайси миллатга мансублигидан қатъий назар, ҳақ-ҳуқуқларининг камситилишига қарши аёвсиз кураш олиб бориб, миллатлар ўртасида нифоқ солиш йўлидаги баъзи уринишларга қақшатқич зарба бериб, уларнинг тинч-тотув, фаровон яшашини таъминлаб келмоқдалар.

- Хизмат юзасидан жиноий ишларни кўриб чиқишингиз табиий. Айбдорларни жазолаётган пайтингизда ҳам ота, ҳам ҳуқуқшунос сифатида хаёлингиздан нималар кечади?

- Хаёлимдан ўтган нарса, уни суд курсисига, жиноят кўчасига киришга нима мажбур қилди экан, деган ўй. Иккинчидан, ушбу жиноятчи жазони ўташ даврида ўз хатосини тушуниб етармикин, тузалармикин, деб ўйлайман.

- Қабулингизда чекка қишлоқлардан одамлар турли арз, шикоят билан келишганига гувоҳ бўлганман. Уларнинг дардига малҳам бўлиш осон бўлмаса керак?

- Аввало, ҳеч кимнинг иши бизга тушмасин. Вазият тақозоси билан қандайдир ечим излаб келишса, маслаҳат берамиз, қонун доирасида шикоятчининг арз-додини ижобий ҳал қилишга ҳаракат қиламиз.

- Халқимизда бир болани етти маҳалла тарбиялайди, деган гап бор. Ҳозирги пайтда ёшлар тарбиясида маҳалланинг роли қандай?

- Болалар тарбияси ҳақида сўз кетганда, аввало маҳалла номининг тилга олиниши бежиз эмас. Ахир, маҳалланг - ота-онанг, деб бежиз айтилмаган. Инсон вояга етгунга қадар шу туғилиб ўсган маҳалласи, ёшу қариларининг кўз ўнгида ўсиб улғаяди, унинг юриш-туриши ҳам шу маҳалланинг катта-ю кичиги назарида бўлади. Эътибор бериб кўрингчи, маҳаллада бирон-бир бегона одам пайдо бўлса дарров билинади-қўяди. Шунинг учун маҳаллада ҳамма бир-бирининг кўзи олдида туради. Ёшларни тарбиялашда маҳалланинг роли беқиёслиги барчага маълум. Лекин кўп жойларда айрим маҳалла оқсоқоллари, маҳалла ва қишлоқ фуқаролари йиғинлари масъулиятини, ҳушёрликни унутиб қўйганликлари ҳам бизга қимматга тушмоқда. Бундай ачинарли фактлар Қоракўл, Охунбобоев, Дўстлик, Иттифоқ, Зарафшон қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудларида кўпроқ кўзга ташланмоқда. Шунинг учун ҳам «Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги қонун асосида фаолият кўрсатаётган маҳалла ва қишлоқ фуқаролари йиғинлари ўз ҳудудларида маънавий-маданий ишларга эмас, балки барча қонунбузарлик билан боғлиқ ишларга ҳам бош-қош бўлишлари лозим. Шундагина биз кўзлаган мақсадга эришамиз.

Суҳбатдош: Рашид АСЛОНОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Диққат, янгилик

МИЛЛИЙ СИНФ

Ўзбек қизларининг иболи, хаёли, теран фикрли, нозик табиатлилиги барчага хуш ёқади. Тўғрироғи, миллий урф-одатларимизга жуда мос келади. Бу йил илк марта Пискентдаги 27-мактабда 26 нафар иқтидорли қизлардан иборат миллий синф ташкил этилди. Синф раҳбари этиб тиришқоқ, сўзамол, ташкилотчи ўқитувчимиз Баҳринисо Рустамова тайинланди.

Ўқитувчимиз раҳбарлигида аввало сўзлашиш, суҳбатлашиш, саломлашиш одатларини ўргандик. Улар ҳақиқий ўзбек қизларига хос фазилатларни тушунтириб, бизларга доимо хушхулқ ва латофатли бўлишни уқтирадилар.

Ҳаракатларимиз тез орада ўз самарасини бермоқда. Синфимиз доимо ораста. Ҳар бир мавзуда мустақил фикр юритишга ҳаракат қиламиз. Эркин темаларда ўз маҳоратимизни синаб кўраяпмиз. Синфдошлар беллашувларда бир-бирмиздан ортда қолмаслик учун кўпроқ ўқиш-ўрганишга ҳаракат қилаяпмиз. Латофат Тешабоева, Гўзал Бўриевлар ўқишда барчага ўрнак бўлмоқдалар.

Назира Жўрақулова, назокат Абдураимовалар республика радиосининг «Ёшлар» радиоканалида ўз мулоҳазаларини баён этишди. А.Абдураимованинг матбуотда мақоласи чоп этилди.

Келажак орзуларимиз бир олам. Албатта, барчаси ушалишига ишонамиз. Чунки бу ўзимизнинг изланиш, интилишимизга, унутилаётган урф-одатларимизни қарор топтиришимизга боғлиқ.

Ҳулкар ТУРҒУНОВА

Қонун устуворлиги асосий мезон

САВДО ҒАВҒО БЎЛМАСИН

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Бозорларда сифатсиз озиқ-овқат маҳсулотлари сотишни бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ҳамда «Алкоголли ва тамаки маҳсулотларини четдан келтириш, ишлаб чиқариш ва сотиш устидан давлат назоратини кучайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорлари ижросини таъминлаш мақсадида туманимиз давлат солиқ инспекцияси ходимлари кейинги ойлардан жойларда бир қатор назорат-текшириш ишлари ўтказдилар.

Текширишлар шуни кўрсатдики, айрим шахслар савдо-сотиқ соҳасидаги тартиб-интизомга жиддий риоя қилмайдилар. Бу соҳадаги белгилаб қўйилган қонун-қоидаларни тўғридан-тўғри бузиб, таъқиқланган нарсалар билан очиқдан-очиқ савдо қилаверадилар. Бозорлардаги мутасадди кишилар бундай тартиббузарликларга жиддий эътибор бермайдилар. Бозорда ноқонуний равишда савдо қилаётганларни кўра-била туриб, кўпинча ўзларини кўрмаганга олиб, ўтиб кетаверадилар. Бундай қулайликдан фойдаланувчи қонунбузарлар ўзларини эркин сезиб, очиқ, савдо қилаверадилар. Шунинг учун ҳам туманимиздаги қонунни ҳимоя қилувчи ташкилотлар ходимлари томонидан ўтказилаётган текширувларда ҳар дафъа бир неча қонунбузар кишилар аниқланиб, улар тартибга чақирилади. Масалан, ўтган ойда Мирбозор қўрғонидаги «Жаҳон бозори»да ўтказилган текширувда Оқтош шаҳрининг И.Бухорий кўчаси, 69-уй, 5-хонадонда истиқомат қилувчи фуқаро Холдона Ҳусанованинг сотиш учун олиб келган 20 шиша ароқ маҳсулотлари олиб қўйилиб, давлат фойдасига мусодара қилинди. Янгиариқ кўчаси 3-уйда яшовчи Сабоҳат Ражабова ҳамда Х.Ҳусанова бойишнинг ягона йўли - ароқ савдоси билан шуғулланиш, деб ўйлаган экан. Улар бу ишга ҳеч иккиланмай қўл урган. Ҳар иккала қонунбузарга нисбатан маъмурий тартибда чора кўрилди.

Мирбозор қўрғонида яшовчи фуқаро Раҳим Мавлонов ҳам худди шундай бозор ҳудудида ароқ савдоси билан шуғулланаётган пайтида назоратчиларимиз томонидан тўхтатилиб, фаолияти қонунга зид эканлиги унга тушунтирилди. Ундан маъмурий жарима сифатида 8750 сўм пул ундирилиб, 43 шиша «Зарафшон» маркали ароқ маҳсулоти давлат фойдасига мусодара қилинди. Оқтош шаҳар Қ.Суюнов номли кўчада истиқомат қилувчи фуқаро Мўмина Абдуллаеванинг нафси беҳад баланд экан. У 160 литр спиртни сотмоқчи бўлаётганида ушланиб, унга нисбатан жиноий иш қўзғатилиб, иши чора кўришлик учун туман судига юборилди. Пахтачи туманидан келган Баҳодир Раҳимов эса бу ерда 90 қути акциз маркасиз тамаки маҳсулотини қонунга зид равишда сотаётганида унинг фаолияти тўхтатиб қўйилди.

Бозорларда ўтказилган текширув ва чора-тадбирлар пайтида булардан ташқари яна ўнлаб ноқонуний ҳолатлар аниқланиб, 69 дона 100 граммли «Русская водка» ароғи, 11 дона «Лимон» ароғи, 16 шиша «Ўзбекистон» виноси, акциз маркасиз 72 қути «Астра», 8 қути «Хон» тамаки маҳсулотлари ҳамда 81 килограмм ўсимлик ёғи қўлга олиниб, қонуний ҳужжатлаштирилди ва давлат фойдасига мусодара қилинди.

Оқтош шаҳар, Ислом Назар кўчаси, 35-уйда яшовчи Ойбек Ҳасанов деган фуқаро Н.Ўринов номли маҳаллада жойлашган доимий ошхонада ишлайди. У хўрандаларга таом тайёрлаб сотиш билан шуғулланади. Туман давлат солиқ инспекцияси томонидан унга қайд гувоҳномаси берилган. Шундай бўлса-да, О.Ҳасанов ўтган йили икки маротаба қонунбузарлик ҳолатини содир этган. Даставвал унга нисбатан иш фаолиятида касса назорати-машинасисиз, таомномасиз, калькуляциясиз таом тайёрлаб сотганлиги учун маъмурий тартибда чора кўрилган эди. Аммо у бу маъмурий жазодан ўзига тегишли хулоса чиқариб олмади. Йўл қўйган камчиликларини тузатиш ўрнига савдо қоидаларини яна дангал буза бошлади. Бу қонунбузарлик энди О.Ҳасановга қимматга тушадиган бўлди. Ҳозирги пайтда унинг устидан жиноий иш қўзғатилиб, ҳужжатлар ички ишлар бўлимига тергов олиб бориш учун топширилди.

Ким бўлишларидан қатъий назар, ҳар бир фуқаро қонунни ҳурмат қилиши ўз фаолиятида унинг ҳар бир кўрсатмасига амал қилишлари лозим. Бизда қонун устуворлиги асосий мезон.

Мамадиёр НУРИМОВ,
Самарқанд вилояти,
Нарпай туман
давлат солиқ
инспекцияси бошлиғи

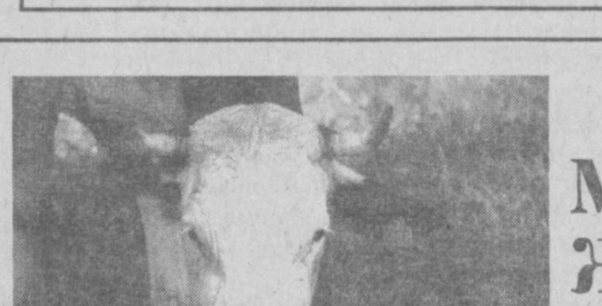

Ё ажаб!

МОЛ ЎҒРИСИ - ЖОН ЎҒРИСИ

Бу қадимий нақлда пул ўғирлатганнинг ҳуши бошидан учиши, мол ўғирлатганнинг жони ҳалқумига келиши рўй-рост айтилган. Пул ёки мол ўғирлаганнинг хонумони куйиб кетиши ҳам шу мақол замирига ўхшатиб жойланган.

Усмон Юсупов туманининг Булич қишлоғида яшайдиган ва ҳеч қаерда ишламайдиган, текинтомоқлик билан кун кечиришга одатланган Уйғун Раҳимов тоғни урса талқон қиладиган қишлоқдошлари Севиндиёр Муқимов ва Шодибек Сабдоровлар билан ўзаро тил бириктириб мол ўғирлаб, бирданига бойиб олиш учун ярим тунда ҳеч қаерда рўйхатда турмайдиган Урал-Днепр кажавали мотоциклга ўтириб, Баҳористон туманидаги 29-хўжаликнинг 2-бўлими даласига келадилар. Бу ерда далага боғлаб қўйилган 2 ёшли ғунажинни устакорлик билан мотоциклга жойлаб, Касби туман Миришкор қишлоғидаги мол бозорига етиб келишади. Усмон Юсупов тумани Женов қишлоғида яшовчи Йўлдош Нурмуҳаммадга 25 минг сўмга сотиб юборадилар ва пулини тенг бўлиб оладилар. Текинтомоқ бирданига тешиб чиқмас экан. Мазахўрак бўлган ўғрилар Уйғун Раҳимов ва Шодибек Сабдоровлар жиноий қилмишини давом эттириб, қишлоқдошлари Жониев Элдиёрни ҳам шерик қилиб олиб, яна ўша мотоциклда Муборак тумани Қарлиқ қишлоғида далага боғлаб қўйилган Зулфиев Жониқулга тегишли қизил тусли 2 яшар сигирни ўғирлашиб, қишлоқдошлари Маҳманазаров Кўчарга 25 минг сўмга пуллашади, сўнгра ҳеч нарса кўрмагандай ялло қилиб юравершишади. Бозор нархидан қарийб тенг баравар арзон нархда мол сотиб олган Кўчарвой ҳам ҳеч кимга лом-мим демайди. Чаён чаққаннинг уйқуси келиши мумкин, бироқ мол йўқотганга уйқу қаёқда дейсиз. «Ўғри» ҳикоясидаги ҳўкиз йўқотган Қобил бобонинг ҳолатини эсланг. Мол эгалари ҳукумат посбонларига мурожаат қилишади. Ўғри шохида юрса, посбонлар баргида юриб, жиноятни «иссиғида» очиб, ҳеч нарса кўрмагандай яйраб юрган мол ўғриларини топиб, йўқолган молларни эгаларига қайтаришди. Муборак туман суди ўғриларнинг қора қилмишлари устидан адолатли ҳукм чиқарди. Текин томоқ секин бўлса-да, тешиб чиқади, ахир...

Ғози РАҲМОН,
«Инсон ва қонун»
мухбири

Ишқ бошқа, ҳавас бошқа

ЎЙЛАМАЙ ТАШЛАНГАН ҚАДАМЛАР

Эндигина мустақил ҳаёт сари қадам ташлаётган ёшлар аксари ҳолларда эҳтирос ва қизиқиш оғушида бўлади. Шу боис бу даврда атроф-муҳит - ота-она, маҳалла, мактабнинг таъсири муҳим ўрин тутади. Аммо ҳар бир шахс ҳаётида салмоқли ўрин тутиши лозим бўлган ана шу омилларнинг, аввало, ота-оналарнинг бепарволиги оқибатида қанча-дан-қанча кўнгилсизликлар содир бўлади.

Албатта, бундай бепарволикнинг бир талай сабаблари бор. Аммо асосийларидан бири, ҳуқуқий маърифатсизлик, ҳуқуқий тарбиянинг тўғри йўлга қўйилмаганидир.

Айнан ҳуқуқни етарли даражада билмаслик оқибатида ўсмирлар катта ҳаёт остонасига ташлаган илк қадамлариданоқ нотўғри йўлларга кириб кетмоқда, бахту саодат илинжида амалга оширмоқчи бўлган режалари охир-оқибатда беҳуда ташвиш, ғам-қайғу келтирмоқда.

Маълумки, халқимизда «Муҳаббатнинг кўзи кўр» деган ҳикматли нақл бор. Дарҳақиқат, қалб эҳтирослари оқимида муҳаббат дардига мубтало бўлган киши, айниқса, ёшлар қилаётган ишининг орқа-олдини кўп ҳам ўйлаб ўтирмайди, уларнинг вужудида ақл-идрокдан кўра эҳтирос устунлик қилади.

Мен ўзимнинг терговчилик иш тажрибамда ўткинчи эҳтиросларга алданиб, нотўғри қадам ташлаб қўйган тақдир эгаларини анча-мунча учратганман. Масалан, Мирзаобод тумани, «Оқ олтин» жамоа хўжалигида яшовчи У. исмли йигит ўша туманнинг «Дўстлик» ёрдамчи хўжалигида истиқомат қилувчи, ҳали ўн олти ёшга тўлмаган Л. исмли қизни яхши кўрган. Улар тез-тез учрашиб, бир-бирига муҳаббат изҳор этган. Ёш қалблардаги ишқ алангаси борган сари кучаяверган. Ниҳоят, улар турмуш қуришга қарор қилади. Кўрдингизми, ҳуқуқлардан бехабарлик қандай оқибатларга олиб келади! Ҳолбуки, қиз ҳали балоғат ёшига етмаган! Ёшлар-ку, майли тажрибасиз. Аммо катталарнинг ҳам кўра-била туриб бу ишнинг олдини олмагани - ёшларга бироз сабр қилиш лозимлигини тушунтирмаганини қандай изоҳлаш мумкин? Бўлғуси куёв бола У. севгилиси Л.нинг ота-онасига уйланиш ниятини айтганда, улар индамай рози бўлиб қўя қолишади. У бўлажак қайлиғини уйига олиб келиб, ота-онасига таништиради. Ахир, ўзингиз ўйланг, ўзбекчиликда уйланиш шунақа бўладими? Одоб, андиша деган нарсалар қаерда қолди? Ахир, ота-она: «Бировнинг қизини нега индамай етаклаб келаяпсан», деб ўғлини тергамайдими? Ота-оналарнинг лоқайдлигидан фойдаланган «куёв» «келин»ни отасининг уйи торлиги учун акасиникига олиб боради. У.нинг онаси «келин-куёв»ни «никоҳлаб» қўяди. Шундан сўнг «куёв» У. балоғат ёшига етмаган, эндигина тўққизинчи синфни тугатган «келин» Л. билан «эр-хотин» бўлиб яшай бошлади.

Ўзингиз ўйланг, бундай хатти-ҳаракатлар на қонунга, на миллий қадриятларимизга тўғри келади. Энг ёмони, бундай ноқонуний, ношаръий ишлар катталарнинг иштирокида, уларнинг бевосита қўллаб-қувватлаши оқибатида юз бермоқда. Табиийки, бундай «ҳамкорлик» жамиятимиздаги ахлоқ мезонларига, оилавий муносабатларга салбий таъсир кўрсатади. Қонунчилигимиз эса бундай нохуш ҳолатларга лоқайд муносабатда бўлолмайди.

Сирдарё вилояти Гулистон тумани, Ҳамид Олимжон жамоа хўжалигида яшовчи О.нинг «куёв» бўлиш йўлидаги интилишлари ҳам яхшиликка олиб келмади. У ўзининг ҳамқишлоғи бўлган А. исмли қиз билан севишиб, учрашиб юрарди. Қиз ҳали 16 ёшга тўлмаган эди.

1999 йил 16 август куни соат саккизларда О. опасининг уйидан қайтиб келаётган А.нинг йўлига чиқиб, сайр қилишни таклиф этади. Қиз рози бўлади. Севишганлар кўздан панароқ бўлсин деб, Мирзаобод тумани «Оқ олтин» жамоа хўжалиги ҳудудига ўтади. Йигит қизга севги изҳор қилади, уни бағрига босади ва эҳтиросга берилиб, унинг иффатига тегиб қўяди. Қизнинг ота-оналари унинг тунда йўқолиб қолганидан хавотирланиб, қаёққа ғойиб бўлганини сўраганларида, у бўлган воқеани айтиб беришга мажбур бўлади. Ўртада жанжал бошланади, бу ишга ҳуқуқ-тартибот идоралари аралашади.

Ана кўрдингизми, ўйламай қилинган ишнинг касри қанчалар ёмон! Муддатидан олдин «куёв» бўлишга ошиққан ўша «ошиқ» йигит энди ота-онаси, опасинглисининг кўзига қандай қарайди, қишлоқда қандай бош кўтариб юради?

Бундай ўйланмай ташланган қадамлар, аввало, улар ўқишаётган оила ва мактабда таълим-тарбиянинг етарли эмаслиги, уларга ҳуқуқий билимлардан ҳали ҳам кўнгилдагидек сабоқ берилмаётгани оқибатидир. Қолаверса, улар айрим ёшларимизнинг ҳуқуқий савияси ниҳоятда паслигидан далолат беради.

Севиш, севилиш, оила қуриш - инсон тақдиридаги энг масъулиятли жараёнлардир. Уларга енгил-елпи ёндашиш ярамайди. Чунки оила - бахт қўрғонидир. Ёшлик эҳтиросини қондириш учун оилани баҳона қилиб, бокира қизларнинг ҳаётига чанг солиш эса жиноятдир. Бундай жиноят ҳеч қачон жазосиз қолмагай!

Раҳматилла АБДУРАСИМОВ,
Сирдарё вилояти, Мирзаобод тумани прокуратураси терговчиси

Саёқ юриш, мақсадсиз тентираш - ҳеч қачон яхшиликка олиб келмаган. Айниқса, болаларнинг ўз ҳолича кўча-кўйда санғиб юриши мудом хунук оқибатларга сабаб бўлади.

Қилмиш-қидирмиш

САЁҚ БОЛАЛАР ҚИСМАТИ

Халқимиз бежиз «Бола - бошидан» деб айтмаган. Чунки болани бошидан, ҳали онги ва дунёқараши бузилмаган пайтдан яхшиликка ўргатсангиз, у умрбод яхшилик йўлидан юрадиган бўлади.

Лекин, афсуски, бу оддий ҳақиқатни ҳамма ҳам тўғри тушунавермайди. Айримлар ўз болалари тақдирига лоқайд қарайди, ўзи катта бўлиб, бир йўлини топиб кетар, деган хомхаёл билан яшайди. Ота-онанинг бепарволигини кўрган мактаб, маҳалла-кўй ҳам уларнинг тақдирига қизиқмай қўяди. Натижада болалар турли қинғир йўлларга кириб кетади, ёмон ниятли кишиларнинг тузоғига тушиб қолади.

Суд амалиёти жараёнида бундай ачинарли воқеалар, болалигиданоқ йўлдан адашган болаларнинг жиноятга қўл уриши оз бўлса-да, учраб туради. Уларнинг ҳар бири киши қалбида чуқур изтироб қўзғайди. Беихтиёр жамиятимиз бағридаги бундай иллатларни тугатиш ҳақида ўйлай бошлайсиз.

Қўқон шаҳар суди 1993 йил 13 октябр куни бўлиб ўтган мажлисида ана шундай нохуш ҳолат - вояга етмаган болалар томонидан содир этилган жиноятларни кўриб чиқди. Айбланувчилар Нозим Юсупов ва Нодир Багировлар эндигина 16 ёшга қадам қўя бошлаган.

Нозим Юсупов 1999 йил 15 июндан 16 июнга ўтар кечаси тергов жараёнида шахсини тўлиқ аниқлаш имкони бўлмаган Равшан, Зокир, Иброҳим исмли фуқаролар билан бирга Қўқон шаҳридаги Амир Темур кўчасида жойлашган хусусий дўконга ўғирликка киради. Улар эшик қулфини бузиб, дўкондан юз шиша ароқни олиб чиқиб кетади. Шу тариқа дўкон эгасига 40.000 сўмлик моддий зарар етказади.

Нозим Юсупов бу билан ҳам кифояланмай, ўғрилик борасидаги «изланиш»ларини яна давом эттиради Нодир Багиров билан тил бириктириб, 1999 йил 22 июн кечаси Қўқон шаҳридаги «Ором» қаҳвахонасига тегишли биллярдхонадан ўғринча кириб, 4 дона кий, 16 дона биллярд соққасини ўмариб кетади. Шу тариқа биллярдхона эгаси Абдулла Ёдгоровга 40.000 сўм миқдорида моддий зарар етказилган.

Тергов жараёнида биллярдхонадан ўғирлаб кетилган мол-мулк топилиб, эгасига топширилди. Аммо хусусий дўкондан ўмарилган ароқларни топишнинг имкони бўлмади.

Тергов пайтида маълум бўлдики, Нозим Юсупов мактабда 9-синфгача ўқиган, ҳеч қаерда ишламаган. Нодир Багиров эса бор-йўғи тўрт синфни тугатган, бирор ишнинг бошини тутмаган. Уларнинг жиноят кўчасига кириб қолишининг бош сабаби ҳам машғулоти бўлмаганидандир.

Яна иккита вояга етмаган жиноятчи: Муҳсин Каримов ва Раҳим Ҳошимовларнинг қилмиши мисолида ҳам мақсадсиз тентираб юришнинг оқибати қандай ачинарли бўлишини кўриш мумкин. Муҳсин Каримов 1982 йилда туғилган, маълумоти 9 йиллик. Раҳим Ҳошимов 1983 йилда туғилган, маълумоти ўрта.

Улар бир гуруҳга бирлашиб, хонадонларни тунаш билан шуғулланишган. 1999 йил 24 июндан 25 июнга ўтар кечаси бу икки саёқ ўғри Қўқон шаҳар, Муқимий шаҳарчаси, 44-уй, 26-хонадонга эшик қулфини бузиб, ўғринча кириб олишади ва бу ердан уй эгаларига тегишли жами: 42.600 сўмлик кийим-кечак ва буюмларни олиб чиқиб кетади.

Бу икки жиноятчининг қилмишлари 1999 йил 27 октябр куни Қўқон шаҳар судида кўриб чиқилди.

Суд мажлислари жараёнида номлари зикр этилган тўрт ўсмир жиноятчи ҳам ўз қилмишларидан пушаймонлигини билдирди. Аммо кейинги пушмон - ўзингга душман, деган гап бор. Ахир, одам бирор бир ишга қўл уришдан аввал ўз-ўзига савол бериши, шу ишим тўғрими, деб ўйлаб кўриши лозим эмасми?!

Суд ҳукмига кўра тўртта жиноятчига ҳам беш йилдан қамоқ жазоси берилди.

Беш йил ҳам ўтиб кетар, лекин беҳудага соврилган умр қайтиб келмайди. Айни ўқиш-ўрганиш, камол топиш даврида, ёшларга барча имкониятлар яратиб берилаётган замонда нопок йўлларга кириб кетиш бориб турган ноинсофлик эмасми?

Бундай нохуш ҳолатлар ҳар биримизни ўйга солиши, барчамиз улардан тегишли хулосалар чиқаришимиз зарур.

Ҳақназар МАНАЗАРОВ,
Қўқон шаҳар судьяси

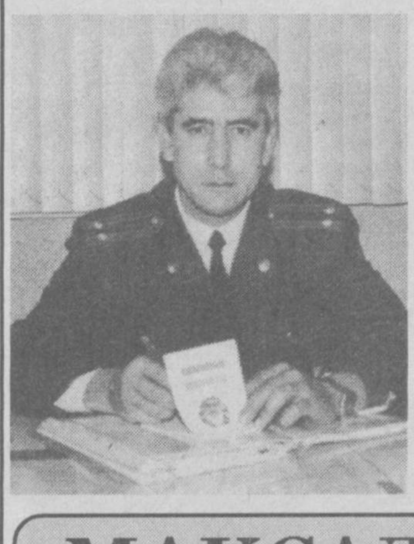

МАҚСАД: ХАЛҚ ТИНЧЛИГИНИ САҚЛАШ

Тошкент шаҳар ички ишлар Бош бошқармаси ходимлари фуқароларнинг хавфсизлиги ва осойишталигини таъминлашни доимо ўзларининг биринчи даражали вазифалари, деб биладилар. Шунинг учун шаҳар аҳолиси яшайдиган жойлар, маҳалла-кўй ҳамда одамлар ҳордиқ чиқарадиган жойларда содир этилиши мумкин бўлган жиноятларнинг олдини олиш ва содир этилган жиноятларни иссиғида очиш мақсадида турли хил мавсумий ва доимий тадбирлар ташкил этилади. Ўтган йили 15 сентябрдан 5 ноябрга қадар «Тун» тадбири уюштирилиб, бошқармамиз ходимлари раҳбарлигида жойларда тунги хизмат қилиш постлари ташкил қилинган эди. Назорат натижалари вақтида тезкорлик билан таҳлил қилиниб, лозим чоралар қўлланиб борилди.

Ўтган йилнинг 14 декабридан 2000 йилнинг 8 январига қадар муддат орасида эса шаҳарда ҳуқуқбузарлик ва жиноятларнинг олдини олиш мақсадида кенг қамровли «Тозалаш» ва «Антитеррор» деб номланган махсус тадбир уюштирилди. Бу тадбир ўз самарасини берди. Шаҳарда вазиятнинг бирмунча барқарорлаштирилишига эришдик. Бу тадбирда икки минг икки юздан ортиқ ички ишлар ходимлари ва қўшимча куч воситалари, жамоатчилик вакиллари, «Маҳалла посбонлари» қатнашиб, ҳамкорликда иш олиб бордилар.

Тадбир даврида бир неча юз жиноят содир этилгани қайд этилди. Шулардан кўплари жамоат жойлари ва кўчаларда содир бўлди. Ушбу жиноятларнинг 384 таси ўз вақтида «иссиқ изидан» очилишига эришилди. Шунингдек, аввал содир этилиб, очилмай қолган жиноятлардан 106 таси очилди. Қидирувда бўлган жиноятчиларнинг 55 таси қўлга олинди. Гиёҳванд моддалари билан боғлиқ бўлган 80 та жиноят аниқланиб, улардан 2 килограмму 359 грамм гиёҳванд моддалари олиниб, йўқ қилинди.

Ўтган йил охири ва янги йил бошида ўтказилган бу икки тадбир пайтида анчагина майда безорилик қилган шахслар: санитария қоидаларини бузганликлари, жамоат жойларида спиртли ичимликлар истеъмол қилганликлари пайтида қўлга олиниб, маъмурий баённомалар тузилди. Бир қанча шахсларнинг дайдилик билан шуғулланиб юрганлари аниқланиб, туман прокурорларининг санкцияси билан қабул қилиш ва тақсимлаш муассасасига жойлаштирилди. 78 нафар муқаддам судланган шахслар профилактика инспекторлари ташаббуси билан маъмурий назорат остига олинди. Бу даврда жамиятдаги ахлоқий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва унга қарши кураш бўйича ҳам бир қатор тезкор ишлар амалга оширилиб, икки юздан кўпроқ фоҳишабозлик билан шуғулланадиган ахлоқи бузуқ аёллар қўлга олинди. Текширишда улардан саксон етти нафари тери-таносил касаллигига чалинганлиги аниқланиб, даволаниш диспансерларига ётқизилди.

Бу тадбир пайтида ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш бўйича ҳам қатор камчиликлар аниқланилиб, 424 та шахсга жарима солинди. Йўл-патрул хизмати ходимлари ҳушёрликни ошириб, 14 мингта яқин йўл қоидасини бузувчиларни аниқлаб, улардан давлат фойдасига икки ярим миллион сўмдан ортиқ маблағ ундирилди.

Ички ишлар ходимлари жиноятчиликнинг олдини олиш учун курашни кучайтириш билан бир қаторда янги йил муносабати билан 6-7 январ кунларида христиан динига мансуб аҳолининг «Рождество» байрамини, 7-8 январ кунлари эса умуммусулмон аҳлининг Муборак рамазон ҳайити маросимларини ўтказиш кунларида халқнинг яхши дам олишларини уюштириш учун махсус қарорлар қабул қилиб, 29 декабрда «Халқлар дўстлиги» саройида Президент арчасини, мустақиллик майдонида 31 декабрдан 2000 йилнинг 11 январигача катта арча байрами тадбирларини, Хадра майдонида, Сайилгоҳ кўчасида, «Туркистон» саройи, Алишер Навоий номидаги театр ва айрим вазирликлар бинолари олдида Янги йил байрами тадбирларини хушчақчақлик ҳамда тартиб-интизом билан ўтказилишида ўз ҳиссаларини қўшдилар. Мактаб ўқувчиларининг қишки таътили даврида шаҳар касаба уюшмалари кенгашининг ташаббуси билан «Эльбурус», «Камалак», «Семурғ», «Меҳржон» оромгоҳларида уюштирилган концерт, кўрик-танловлар ва сайлларда болаларнинг кўнгилли дам олишларини ташкил этишда намунали хизмат олиб бордилар.

Юқорида қайд этилган кенг кўламдаги тадбирлар ўз самарасини бераётир, албатта. Шаҳар фуқароларининг тинчлик ва осойишталигини сақлашдек шарафли вазифани асосий бурчлари деб билган пойтахт ички ишлар идораларининг ҳар бир ходими ўз постларида доимо ҳушёрдирлар.

Нурмуҳаммед АКРОМОВ,
Тошкент шаҳар ИИББ Профилактика ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш бошқармаси бошлиғининг биринчи муовини

УЯТЧАН ЎҒРИ

Бу ажиб дунё

Тюменда ҳар куни ўнлаб одамларнинг бошидан қимматбаҳо ҳайвон терисидан тикилган қалпоқларни олиб қочишмоқда.

Ёш йигит навбатдаги наркотик моддани сотиб олиш учун, пул топиш ниятида бўлса керак, кечки пайт кўчада кетаётган қизнинг бошидаги чиройли қалпоқни мўлжалга олди. У пойлаб тез чопиб борди-да, қалпоқни юлқиб олди-ю, шошилиб, юзи билан электр тўсинга урилди. Шундай урилдики, ўрнидан туролмай қолди. Қиз эса йигитга яқинлашиб, қалпоғини олди ва босқинчи-безорига ўрнидан туришга ёрдамлашди. Шу яқин ўртадаги «Тез ёрдам»га олиб бормоқчи эди, йигит уялиб... кўнмади.

М.ЖАЛИЛОВА тайёрлади

ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМ ВА МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ

Соғлом авлодни фақат шахснинг жисмоний баркамоллиги маъносида англаш - тўғрими?

Жисмоний бардамлик билан маънавий-маърифий, ғоявий ва руҳий етуклик намуналарини ўзида тўла мужассамлаштира ва уйғунлаштира олган ёшларгина соғлом авлод сирасига кирадилар. Бу каби истеъдод ва истиқбол соҳибларини камолга етказмоқ эса устоз-мураббийлар, илм-маърифат ва касб-ҳунар даргоҳларининг вазифаси. Замонавий ёшларни тарбияламоқ учун замонавий услублар, ёндашувлар, дастурларга суянмоқ зарур. Ана шу мезонларга амал қилган Нукус Давлат Университети қошидаги Академик лицей жамоаси ўтган йили мамлакат ёшларининг «Сиз қонунни биласизми?» танлови ғолиби бўлди.

Мазкур янги йўналишлар, уларнинг мазмун ва моҳияти масалалари Урганч Давлат Университети қошидаги Академик лицейда «Соғлом авлод йили» муносабати билан ўтказилган республика семинар-кенгаши қатнашчиларининг диққат марказида турди. Ҳуқуқий таълим маънавий тарбиянинг таркибий қисми сифатида машғулотлар дастуридан кенг ўрин олмоғи зарурлигини нотиқлар алоҳида таъкидлашди.

«Академик лицейларда ўқув-услубий, маънавий-маърифий ишларни такомиллаштириш» мавзусидаги мазкур семинар-кенгаш иштирокчиларига Хоразм вилояти ҳокими йўллаган табрик хати ўқиб эшиттирилди. Вилоят ҳокимнинг ўринбосари Б.Раҳимов, Республика ўрта-махсус касб-ҳунар таълими маркази раҳбарининг ўринбосари Р.Ниматов, Урганч Давлат Университети қошидаги Академик лицей директори К.Матқулиев, Ўзбекистон Республикаси Президенти девони масъул ходими Ж.Ҳусанов ва бошқалар сўзга чиқиб, ўқув-тарбия ва маънавий-маърифий таълимнинг долзарб масалалари ютуқлар ва муаммоларга эътибор қаратдилар.

Семинар-кенгашда баён этилган ушбу камчилик ва етишмовчиликларни қаламкашлик фаолиятимиз боис Хоразм вилоятининг кўпгина касб-ҳунар таълими муассасаларида ҳам кузатганмиз. Ёшлар тарбияси, касб-ҳунар таълими бўйича ажратилаётган моддий ва молиявий воситаларнинг оқилона ишга солинмаслиги, кўпгина устоз-муаллимларнинг билими ва малакаси саёзлигича қолаётгани, ўқув бинолари ва устахоналарининг аянчли ҳолати, бизнингча, вилоят ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармаси раҳбарларини сўздан кўра амалий ишларга кўпроқ ундамоғи керак.

Шуни ҳам таъкидлаш зарурки, Урганч Давлат Университети қошидаги Академик лицей мамлакатимиздаги турдош таълим даргоҳлари орасида энг илғорлардан саналади. Ўзбекистоннинг барча минтақаларидан семинар-кенгашга ташриф буюрган соҳа мутасаддилари намунали жиҳозланган фан хоналарини кўздан кечирдилар.

А.СОБИРОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Бир шикоят изидан

ТУРНАНИНГ ОЁҒИ ЎЗИДАН УЗУН

Орамизда кўмакка муҳтож кишиларнинг бошини силайдиган, яхшиликни ўзида мужассам этган хайрихоҳ инсонлар бор. Уларнинг хайрли ишларини кўриб, офаринлар айтасиз. Аммо биз ҳикоя қилмоқчи бўлган «қаҳрамон» бундай одамлар тоифасидан узоқроқ. Очиғи, саховат қилишда у бошқача, эгри йўлни маъқул кўрган амалдорлардан... Ҳарқалай турнанинг оёғи ўзидан узун, деб шундайлар ҳақида айтишса керак.

Абдулла Муродов Денов шаҳар улгуржи чакана савдо матлубот ҳиссадорлик жамиятига раислик қилган пайт қулочини кенг ёйиб, нуқул ўзининг қариндошларию, таниш-билишларига саховатлар кўрсатишда «намуна» бўлди. Ҳе йўқ, бе йўқ, жамиятга қарашли ҳиссадорларнинг мулкини ўзи билганича «туҳфа» қилиб юборди: бирига машина сотди, иккинчисига савдо дўконини совға қилди. Хуллас, амалдорнинг «саховати»дан кўплар баҳраманд бўлди. Оқибатда ҳиссадорлар орасида норозилик, ўзаро низолар, ариза ва шикоятлар ёзиш авж олиб, жамоада носоғлом муҳит пайдо бўлди.

1995 йили ана шу савдо ташкилотида узоқ йиллардан буён меҳнат қилиб келаётган Аҳрор Ражабов ҳам кўплар қатори ҳукуматимиз яратган имкониятлардан фойдаланиб, дўконни хусусийлаштириш учун матлубот жамияти раиси А.Муродов, вилоят, туман раҳбарлари номига ариза ёзди. Ариза ёзди-ю, унинг ортидан оз эмас, кўп эмас, роса беш йил саргардон бўлди. Ўн нафар фарзанднинг отаси Аҳрор Ражабов бу орада туппа-тузук миниб юрган машинасини сотди, қарз-ҳавола қилиб маблағ тўплади ва раис Абдулла Муродов ҳузурига бир неча марта аризани кўтариб борди. Жамият раиси эса: «Сенга сотиладиган дўкон йўқ» деб рад жавобини берди.

Бироқ Аҳрор Ражабов ҳам бўш келмади. Аризасидан нусха олиб, «Ўзбекбирлашув»га олиб борди. Нуфузли ташкилотдан Денов шаҳар матлубот жамияти раиси А.Муродовга, вилоят матлубот ҳиссадорлик компанияси раҳбариятига дўконни хусусийлаштиришда амалий ёрдам кўрсатиш лозимлиги таъкидланган махсус хат келди. Раис юқори ташкилотнинг алоқа хатига бир назар ташлади-да, уни стол тортмасига ташлаб қўйди ва: «Иним, очиғини айта қолай, сенга сотиладиган дўкон ҳали қурилгани йўқ. Қачон қурилиб битишини ўзим ҳам билмайман» дея А.Ражабовга қисқа жавоб қилди ва бу билан Аҳрорнинг не-не умидларини пучга чиқарди.

Орадан бир ой ўтгач, А.Ражабов яна «Ўзбекбирлашув»га борди. «Ўзбекбирлашув» бошқармасининг юридик бўлими бошлиғи М.И.Каплун имзоси билан ёзилган алоқа хатини раисга киритди. Унда: «Сиз кўтарилган масала юзасидан амалий чоралар кўриб, бажарилган ишлар юзасидан «Ўзбекбирлашув» бошқармасига ахборот беришингиз сўралади» дейилган эди. Бу кўрсатмани ҳам раис А.Муродов мижжа қоқмасдан архивга ташлаб юборди.

Матлубот ҳиссадорлик жамиятининг бир ҳиссадори йиллар бўйи сарсон-саргардон бўлиб юрган бир пайтда раис акамиз Абдулла Муродов «ўзига хос» хусусийлаштиришни авж олдирди. Хусусан, уч йил илгари жамиятдан кетиб қолган (акцияси бор) ўғли Олим Муродовга бирлашма бошқарувининг 15 май 1998 йилги 22-сонли (эътибор беринг, Аҳрор 1995 йилдан буён сарсон) қарори билан 170 квадрат метрга эга бўлган Денов шаҳар А.Ниёзов кўчасида жойлашган савдо дўконини бор-йўғи 32 минг 887 сўмга хусусийлаштириб берди. Ҳар ҳолда саховат қилсанг ҳам ўзингникига қил экан-да... Бир кунимга яраб қолар, деган ниятда бирлашма раиси яна бир «хайрли» ишга қўл урди: савдо корхонасига қарашли, «Китоблр ва маданий моллар»га мўлжалланган бирлашма ҳисобидан қайта таъмирланаётган савдо дўконини ҳиссадорлар бирлашмасининг 1998 йил 29 сентябрдаги 46-сон қарори билан таниши Алишер Боймирзаевга «бино ичини қайта таъмирлашда амалий ёрдам кўрсатиш» баҳонаси билан инъом этиб юборди. Алишербой ҳам бўш келмади, қурилиш ишларига бош-қош бўлиб юрди. Дўкон битгач, юқоридаги қарорга асосланиб (гарчанд бирлашмага бирон сўм тўламаган бўлса-да), дўкон меники, деб туриб олди. Афсуски, шу дўкон қурилишига бирлашма хазинасидан 583 минг сўмлик маблағ харажат қилинган. Ахир, ҳиссадорларнинг пули сарфланган дўкон танишларга «совға» қилинса-ю, Аҳрордек сотувчи 5 йил сарсон бўлса... Озгина адолат ҳам керак-да!

Бирлашмага қарашли туппа-тузук нон ташиб юрган «Москвич ИЖ-212» русумли енгил автомашинани эса жияни Зокир Муродовга арзимаган пулга - мол бозоридан биттагина бузоқча берадиган пулга, яъни 28 минг сўмга хусусийлаштириб берди. Бу пулга бозордан ўша автомашинанинг иккита ғилдирагини харид қилиш мумкин. Саховатнинг қўли узун, деб шунга айтишса керак. Саховатпеша раиснинг бундай «ҳотамтой»лигига бошқа мисоллар ҳам бор. Бироқ айни пайтда раиснинг суянадиган «тоғлари» ҳам йўқ эмас, аксинча, унинг «тоғлари» ҳийла бақувват.

Ўтган йил октябр ойида у бирлашмадан бир девор нарёғда жойлашган Денов агросаноат комбинатига директорлик вазифасига сайланди. Энди сайланди десак, сал муболаға бўлар, чунки амалда юқоридаги айрим раҳбарлар тавсияси билан тайинланади. Кўз-очиб юмгунча бўлиб ўтган ҳиссадорлар йиғилишида жамиятга А.Муродов раис этиб тайинланди. Собиқ раис янги корхонада ҳам ўзининг «тадбиркорлигини» намойиш этди: ўзи раислик қилган Денов шаҳар улгуржи чакана савдо бирлашмаси қошидаги ёрдамчи хўжаликни мол-мулки билан агросаноат корхонаси балансига ўтказиб олди.

Янги раҳбар ўтириб қолган комбинатни тиклаб олишга киришди. Албатта, бунда унга эски «усули» иш берди, яъни ноқонуний йўлларни ишга сола бошлади. Мана, бир мисол: ўтган йилнинг 13 август куни кечқурун комбинат дарвозасидан чиққан Абдукарим Мелиев бошқараётган 81-72 ИСД номерли «ЗИЛ-130» русумли юк машинаси устига 140 халта биринчи навли ун ортилган эди. Ҳужжатсиз олиб кетилаётган ун маҳсулоти маъмурий орган ходимлари томонидан ушлаб қолинди. Денов туман ҳокимлигининг 801-сонли қарори билан агросаноат корхонасидан ҳужжатсиз чиқарилган бу ун мусодара этилиб, Денов туман улгуржи чакана савдо бирлашмасига қарашли 70-сонли магазин орқали аҳолига сотилиб, ундан тушган қарийб 500 минг сўм маблағ савдо бирлашмасига кирим қилинди. Агар бу маблағ комбинат ҳисобидан айланиб турганда ҳозир қанча фойда келтиришини иқтисодчилар яхши билишади.

Хуллас, турнанинг оёғи ўзидан узун экан-да?!.

Дарвоқе, бу ҳақда Сурхондарё вилоят «Сурхон тонги» газетасининг 1999 йил 1 декабр сонида «Саховатли» раис» танқидий мақоласи эълон қилинганди. Аммо мақоладаги фактлар сувга отилган тош каби изсиз кетди. Газета танқидий чиқишига жавоб ололгани йўқ.

Собир ЁДИКОВ,
Мажид АБДУРАИМОВ,
Сурхондарё вилояти

Қишлоқнинг бугунги аҳволи

ГАЗЛАШГАНИ БЕБАҲО, ҚОЛГАНИГА НЕ РАВО?

Ҳар нарсанинг вақти-соати бор. Иложи йўқ нарсага қанча орзу қилганинг билан етишмоқ душвор. Қишлоқ аҳолисининг маданий-маиший шароитини яхшилаш мақсадида бир қанча қарор, режалар ишлаб чиқилмоқда.

Чироқчи туманида 240 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Кўпчилиги тарқоқ ҳолда қишлоқ ва овулларда истиқомат қилади. Ҳисоб-китобларга қараганда, туман аҳолисининг 14,6 фоизига, яъни бор-йўғи 4615 хонадонга табиий газ етиб борган. Туман газлаштириш идорасининг бошлиғи Шавкат Шокировнинг ахборотига кўра, яна 33 минг 700 хонадонга табиий газ керак. Хўш, ана шу хонадонларнинг ошхонаси анчадан бери занглаб ётган балонли газ ўчоқларида ўт ёнмаганига қанча бўлди экан? Бу саволга Шокиров жавоб беролмайди. Унинг айтишича, бу хонадонлар учун ҳар ой 10 тоннадан зиёд балонли газ етказиб берилсагина, талаб бирмунча қондирилади. Ваҳоланки, туман газлаштириш идораси ноябр ойида бор-йўғи 5 тонна, декабр ойида эса 2,5 тонна балонли газни Қарши шаҳридан келтириб аҳолига тарқатган. Қолган газни вақтида келтириб тарқатиш учун техника ёки ишчи кучи етишмайдими? Улар газлаштириш идорасида етарлича бор. Истеъмолчилар газ балонларни тўлдириб келиш учун олдиндан пул тўлаб қўйишга ҳам тайёр. Шокировнинг айтишига қараганда, вилоят газлаштириш идораси суюлтирилган газ йўқ, деган баҳонада аҳоли талаб-эҳтиёжига етадиган газни бермаётир. Энди одамлар нима қилсин? Қиш кунлари бўлса... Пахтакор хўжаликлари ғўзапоя, молу-холи кўплар эса таппи-тезакни ғамлаган. Қийин-қийин, йўққа қийин. Яна бир ёмони, электр токи ҳам тез-тез узилиб туради. Наҳотки, мутасадди раҳбарлар суюлтирилган газни кўпайтиришнинг иложини тополмасалар? Йўқни йўндирадиган тадбиркорлар ҳам қўл қовуштириб туришса яхши бўлмас, ахир...

Ғози РАҲМОН,
«Инсон ва қонун» мухбири

ҚИСМАН МЕНИКИ...

- Кечирасиз, бу ажойиб машина сизникими?
- Қисман меники...
- Тушунмадим?
- Машина хотинимнинг номига расмийлаштирилган, лекин ўғлим минади. Баъзан қизим куёвим билан шаҳар ташқарисига сайр қилгани боришади. Бирор жойини таъмирлаш талаб этилса, менинг машинам...

МОТОР ЎТ ОЛДИМИ - ЙЎҚМИ?

- Ҳеч бўлмаса бир дақиқа жим тура оласанми? - бўғилиб деди «Тико»ни тузатаётган эр ёнида турган хотинига.
- Нима, мен халақит бераяпманми?
- Мотор ўт олдими-йўқми - эшита олмаяпман...

Тўпловчи: Мукаррам ЖАЛИЛОВА

“ҲАЙДОВЧИНИНГ КЎНГЛИ ЖОЙИГА ТУШДИ”

«...Ҳайдовчи оғзидан қўланса ҳид келиб турган Абдумаликка ва унинг ёнидаги йигитга ишонқирамай, «Майли, сизларни янги Марғилонга ташлаб қўяман, кейин...

Ҳайдовчининг гапи оғзида қолди.

- Нима деяпсиз ака, бола-чақа боқаман деб юрибсизми ўзи? Бизда ҳам пул бор. Бизни олиб бордингиз нима-ю, бошқа бир йўловчини ташидингиз нима? - у дағдаға қилиб, чўнтагидаги бетартиб ғижимланган минг сўмни кўрсатди. Қоронғида кўзига анчагина пул кўринганидан ҳайдовчининг кўнгли жойига тушдими, жимиб қолди...»

Бу парча журналнинг биринчи сонида босилган «Келид-ю қайтди» номли суд очеркидан олинди. Журналнинг ушбу сони «Ассалом, 2000 йил!» номли мақола билан очилади. Мақолада ортда қолаётган йиллар самараси, олдинда турган вазифалар таҳлил этилиб, шундай сатрлар берилади: «Истиқлолимиз солномасида янги саҳифа очилди. Мустақилликнинг ҳароратли қуёши тафтида қалби исиган, турмуш тарзи нурли йўналиш йўлига тушиб олган меҳнатсевар халқимиз 2000 йил остонасига қадам қўйди. Ҳар бир инсон йил ошиб, янги манзилга қадам ташлаётганда босиб ўтган йўлини, буюк саналарни эслайди. Орқада қолаётган йўлдаги ютуқ ва камчиликлардан ўзига лозим хулосалар чиқариб олиб, келажак сари интилади. Ким эдиму ким бўлдим? Энди нима ишлар қилишим лозим, деб фикр юритади». Журналнинг Янги йил сонида ҳар даъфадагидай инсон ҳуқуқи, эрки, фаолиятини ҳимоя қилишга қаратилган қатор ижтимоий-ҳуқуқий ва илмий-оммабоп мақолалар, суд очерклари, шеър, ҳикоя ва ҳамнгомалар берилган. Улар орасида сиз М.Сайрамованинг «Миллий ўзликни англаш», К.Файзиевнинг «Давлат қурилишида қарашлар», Н.Пўлатовнинг «Мустақиллик шароитида инсон ҳуқуқларини рўёбга чиқиши», Ш.Мирзаевнинг «Қишлоқ аҳолиси ҳуқуқий маданиятини юксалтириш долзарб вазифа», Р.Рўзиевнинг «Тадбиркорлик фаолияти, тартиб, услуб ва ҳуқуқий асослари», Республика Ички Ишлар Вазирлиги Давлат автомобил назорати Бош бошқармаси бошлиғи ўринбосари С.Матқобуловнинг «Терговчи ва ДАН ходими ҳамкор бўлса...», Ш.Рўзиевнинг «Йўловчиларнинг тинчи, юкларнинг синчи бузилмайди» каби материалларини мутолаа қилиб, ўзингизни қизиқтирган ҳуқуқий саволларга лозим жавобни топасиз.

Журналнинг ўтган йилги сўнгги сонида Ғози Раҳмоннинг «Тулпорнинг кўз ёшлари» номли ҳикояси чоп этилган эди. Бу сонда шу ҳикоянинг давомини, ёш олим Нафас Шодмоновнинг мусиқашунос Хожа Абдулқодир Марoғий ҳақидаги «Олис юлдузлар шуълаcи» номли рисоласидан боблар, Талимаржон қўриқлаш бўлинмасида хизмат қилаётган шоира Бибисора Каримованинг «Мени қувонтирар сенинг борлигинг» номли туркум шеърларини қизиқиб ўқийсиз.

Бундан ташқари «Қалб нидоси», «Хазина», «Санъатнинг мафкуравий таъсир воситаси», «Кўкнори ошиқ»лари» каби материаллар ва қатор сурату лавҳалар журналдан муносиб жой олган.

У. ДЎСМАТОВ

Ҳуқуқшунос илҳоми

РУХСОРИНИ КЎРСАТМАДИ МОҲИТАБОН...

ЎЗБЕКИСТОН

Дунё ичра жаннатмакон юртим менинг,
Ўзбекистон, сен жонажон юртим менинг.

Кўнглинг каби очиқ эрур ҳар вақт қўлинг,
Олам бўйлаб қулоч ёздинг, ёруғ йўлинг.

Амир Темур, Навоийлар фахрим менинг,
Қанча шоир-шоиралар бахтинг сенинг.

Ул азизлар босган тупроқ муқаддасдир,
Ҳикматларин азиз билсак, бизга басдир.

Фалакиёт илмига бой Ал-Фарғоний,
Ернинг харитасин тузгандир Беруний.

Гўзал Тошкент бўлса агар юрак-бағринг,
Оташ диёр - Қашқадарё сенинг фахринг...

Фалсафада Фаробий кўп устоздир,
Риёзатда бетимсолдир Ал-Хоразмий.

Табобатда машҳур бўлган Ибн Сино
Номи ила аталмишдир «медицина».

Айтаверсам, етмас неча наҳорларинг,
Довруқлидир боғу бўстон, шаҳарларинг.

Гўзал Тошкент бўлса агар юрак-бағринг,
Оташ диёр - Қашқадарё сенинг фахринг.

Бухоро кўп ажиб минорлар макони,
Водий эрур мева бирла пилла кони.

Олтин, кумуш, бойликларга кондир танинг,
Кумуш тола, меваларинг сенинг шонинг.

Ой ва юлдуз яркирасин байроғингда,
Қуёш нурин тўкаверсин тупроғингда.

Кундан-кунга сенга меҳрим ортаверсин,
Қардошларин ҳар дам сеҳрин тортаверсин.

ҚУЁШ ВА ОЙ

Туни билан Ой бағри хун, Шамсни кутар,
Субҳидамда ўртаниб, кўкни тарк этар.
Қуёш юзланганда Ойдан дарак бўлмас,
Ким билар, қачон улар висолга етар?..

Офтоб чиқдинг, нур эмиб, ғунча кўз очди,
Гулзораро тўпи гуллар атрин сочди.
Баҳра олди тафтингдан неча қушчалар,
Билармисан, қачон ишинг Моҳга тушди.

Кўринг, музлар сув бўлди-ю, дарё тошди,
Эридими бағри музлар, меҳр ошди.
Рухсорини кўрсатмади Моҳитабон,
Бесабрлик қилиб бундоқ наҳот шошди?

Бўлаверсин, майли шу ҳол такрор-такрор,
Майли кутгил, сен интизор ҳар тонг саҳар.
Шу ишқинг-ла бутун олам чароғондир,
Ишқинг абад элда катта достон бўлар.

***

Бу жаҳон гулзорини кўр,
Қайғу-қувонч ранг-баранг.
Дилима сингмиш озорлар,
Кўзимда ёшлар лоларанг.

Кимдадур ишқ имтиҳони,
Уйга толар, боши гаранг.
Кимдир тополмай тенгини,
Тақдир ишидан ҳангу манг.

Дунё билан йўқдур иши,
Лайли-Мажнунларни қаранг.
Ҳижронми кўнглида ғаши,
Чора излар аҳволи танг.

Кимнинг тўлмиш паймонаси,
Йўқ илож туркийми, фаранг.
Тарозуи фалак савдоси,
Ошиқлар аҳволин сўранг.

Турсуной ТЎХТАЕВА

Янги қоидалар - амаллар

ҚЎШАЛОҚ ИСМЛАР ВА ҲОМИЛАНИНГ ОТАСИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 12 апрелдаги 171-сонли «Ўзбекистон Республикасининг Оила Кодексини амалга ошириш учун зарур бўлган меъёрий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарори 1-иловасига мувофиқ «Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш қоидалари» амалиётга жорий қилинди.

Қоидалар 18 боб, 252 банддан иборат бўлиб, унда умумий қоидалар, туғилганликни қайд этиш, оталикни белгилаш, фарзандликка олиш, никоҳни қайд этиш, никоҳдан ажратиш, ўлимни қайд этиш, далолатнома ёзувларини тиклаш ва хорижий давлатларнинг ваколатли муассасалари томонидан берилган ҳужжатларни алмаштириш, далолатнома ёзувларини ўзгартириш, тузатиш ва тўлдириш ҳамда бошқа ҳолатлар ҳақида батафсил тушунтиришлар берилган.

Суиистеъмолчиликнинг олдини олувчи ҳолат ўлароқ ФҲДЁ органлари ходимлари, ўзи, эри ёки хотини ва болалари тўғрисида далолатнома ёзувларини қайд этишга ёки уларга тегишли ўзгартириш, тузатиш ва қўшимчалар киритишга ҳақли эмаслар (қоиданинг 10-банди). Янгиликлардан яна бири - боланинг туғилганлигини қайд этишда унга фамилиянинг отанинг исми бўйича берилишига ҳам йўл қўйилганлигидир (21-банд). Шунингдек, болага қўшалоқ ном бериш мумкинлиги (22-банд) ҳам, масалан, Саидаҳмадхўжаев, Тўхтамуродjон, Гулираъно, Мирзаолим, Мирзо Улуғбек, Роза Мария ва ҳоказолар ушбу қоиданинг аҳамиятини оширади.

Илгари боланинг туғилган жойини ёзишда муайян тушунмовчиликлар бўларди. Масалан, ота-она Тошкентда доимий ҳисобда турисша, фарзандлари Олот туманида туғилса, бола ота-онанинг доимий яшаш жойи бўйича, яъни Тошкентда туғилган ҳолда ёзиларди. Эндиликда эса қоиданинг 39-бандига асосан бола туғилган маъмурий ҳудуд унинг туғилган жойи сифатида ёзилади.

Боланинг манфаатларидан келиб чиққан ҳолда оталикни белгилаш ҳақидаги ариза ота-онасининг ёки улардан бирининг яшаш жойидаги ФҲДЁ органига бола туғилмасдан олдин ҳам берилиши мумкинлиги Қоиданинг (43-банди) ҳамда ФҲДЁ органи ходимларининг ота-онанинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларида уларнинг доимий яшаш жойи кўрсатилмаган ҳолларда ҳам оталикни белгилашни рад қила олмасликлари ҳолати (Қоиданинг 50-банди) қонунларимизда шахс эркинлиги мустаҳкамланаётганлиги кўрсатади.

Боланинг отаси бошқа аёл билан қонуний никоҳда турганлигидан қатъий назар, оталикнинг белгиланиши, бунда унинг хотини розилиги талаб этилмаслиги (53-банд) низоли ҳолатлардан яна бирининг олдини оладиган бўлди.

Қоиданинг 62-бандида яна бир муҳим ҳолат - 16 ёшгача бўлган болага оталикни белгилашда далолатнома ёзувларига ўзгартириш киритиш, бунда боланинг фақат фамилияси ва ота исми эмас, балки исми ҳам ўзгартирилиши мумкинлиги қайд этилади.

Қоидаларнинг 155-бандида «Давлат тили ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 15-моддаси асосида тарихий ва миллий анъаналарга риоя қилиш мақсадида фамилияси, исми, ота исмини ёздириш истаги бўлганларга далолатнома ёзувларига тегишли ўзгартириш, тузатиш ва қўшимчалар киритишга рухсат қилинганлиги ҳам диққатга сазовордир.

Ўзини-ўзи бошқариш органларининг фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш борасидаги ҳаракатлари улар кирадиган ҳудудлардаги тегишли ФҲДЁ бўлимларининг назорати остида бўлиши ҳолати (13-банд) бу идораларда жавобгарлик ҳиссининг ошишига сабаб бўлади.

Ҳеч кимга сир эмаски, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Адлия вазирлиги тизими ходимлари орасида туғилиш ва ўлим ҳолларини ўз вақтида рўйхатга олиш борасида жуда кўплаб низоли ҳолатлар учраб турар, қайси соҳа ходимларини бу масалада жавобгар қилиш аниқ эмас эди. Янги Қоиданинг 12-банди бу масалага аниқлик киритган бўлиб, бундан буён туғилиш ва ўлиш фактларининг ўз вақтида қайд этилишини таъминлаш масъулияти туман ва шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимлари зиммасига юклатилган.

Қонун билан фуқароларнинг шахсий ва мулкий ҳуқуқларини ҳимоялашни ҳамда давлат ва жамият манфаатларини кўзлаган ҳолда фуқаролар ҳаётидаги муҳим воқеалар - туғилиш, никоҳ тузиш, ўлим ва инсоннинг бошқа муҳим субъектив ҳуқуқлари ва мажбуриятларининг юзага келиши, ўзгариши ва тўхташига сабаб бўладиган бошқа ҳолатларни ваколатли органларда қайд этилишнинг белгиланиши ҳукуматимизнинг ҳуқуқий жамият қуриш йўлида қилаётган интилишлари маҳсулидир.

Т.ҚОРЁҒДИЕВ,
ҳуқуқшунос

Рассом ҳазили

ЮЛДУЗЛАР НИМАЛАРНИ ВАЪДА ҚИЛАДИ?

(2000 ЙИЛНИНГ ФЕВРАЛ ОЙИ УЧУН)

ҚЎЙ. Юлдузлар бу ой сизга кўнгилочар тадбирлар ва вақтичоғлик қилишингиз учун мос келишидан дарак беради. Феврал ойининг дастлабки кунларидаёқ дам олиш, ўз ишларингиздан қониқиш ҳосил қилишингиз учун имконият пайдо бўлади.

5 февралдан кейинги даврда яқинларингиздаги келишмовчиликларни бартараф этиш учун имкон туғилади. Бу имкониятдан самарали фойдалансангиз, яхши натижаларга эришасиз.

Ойнинг ўрталарига бориб, жўшқин ишқий муносабатларни бошдан кечирасиз. Бу муносабатлар шунчаки юзаки бўлиб, у сизни тезда тарк этади.

Омадли кунлар: 2, 6, 19, 25.

Омадсиз кунлар: 3, 20.

СИГИР. Бу йил сиз учун ажойиб ишқий саргузаштлар йили бўлади. Ойнинг ўрталарига бориб, сизга севги изҳор этишади. Севги шаробига ғарқ бўлиб, катта-катта ваъдалар беришдан тийилинг. Акс ҳолда нохушлик ва жанжалларга дучор бўлишингиз мумкин. Ҳис-туйғуларингизни жиловлаб, ақл билан иш кўришни маслаҳат берамиз.

Омадли кунлар: 3, 4, 16, 28.

Омадсиз кунлар: 6, 7.

ЭГИЗАКЛАР. Орзуларингиз йўлидаги тўсиқлар ойнинг бошларида ўз-ўзидан йўқолади. Ота-онангизга эътиборлироқ бўлинг, уларнинг ҳолидан хабар олинг. Ҳар хил машмаша ва инжиқликларингиз билан уларни безовта қилманг. Иложи борича уйингизга барвақтроқ қайтишга ҳаракат қилинг.

Омадли кунлар: 5, 7, 10, 29.

Омадсиз кунлар: 4, 17.

ҚИСҚИЧБАҚА. Ойнинг дастлабки кунлариданоқ олдингизга аниқ бир мақсад қўйиб, уни бажаришга ҳаракат қилинг. Юлдузларнинг башоратига кўра, 8-дан 19-гача кўзлаган режаларингиз ажойиб самара беради.

Ойнинг охирига бориб сиз учун қадрли бўлган инсон - умр йўлдошингизга кўпроқ эътибор беринг. Чунки у сизнинг ёрдамингиз ва ғамхўрлигингизга жуда муҳтож.

28-душанба куни баъзи тушунмовчиликларга дуч келишингиз мумкин. Ҳар хил ғийбат ва туҳматлардан огоҳ бўлинг. Улар сизнинг тинч ҳаётингизга раҳна солиши мумкин.

Омадли кунлар: 4, 5, 18, 25.

Омадсиз кунлар: 6, 20.

АРСЛОН. Юлдузларнинг башорат қилишларига кўра, 3 дан 6-гача бўлган давр яқин кишингиз билан яхши ҳордиқ чиқаришингиз учун қулай. Зинҳор 10 февралда ўта муҳим масалаларни ҳал қилишни режалаштирманг. Акс ҳолда кўнгилхираликларга дуч келишингиз мумкин.

Ойнинг охирида эса иложи борича севгилингиз ёнида бўлишга ҳаракат қилинг. Сизни ғаройиб онлар ва унутилмас бахтли дамлар кутмоқда.

Омадли кунлар: 6, 12, 28.

Омадсиз кунлар: 5, 10.

ПАРИЗОД. Кўзлаган режаларингиз сизга яқин бўлган кишиларнинг ножўя ҳаракатлари туфайли барбод бўлиши мумкин. 8 дан кейин ҳаётингизда қандайдир тушунмовчиликлар пайдо бўлади. 12-да эса ечимини топиш лозим бўлган эски муаммолар юзага чиқади ва уни тезда ҳал қилишингизга тўғри келади.

Ойнинг иккинчи ярми эса сизга ёқимли онларни ваъда қилади. Кайфиятингизни кўтарадиган хушхабар оласиз. Ўзингиз ҳал қилишингиз лозим бўлган муҳим ишларни ўзгаларга ишонманг. Бу яқинларингиз билан муросангиз бузилишига олиб келади. Куч ва имкониятларингизни тўғри йўналишда сарфласангиз омад сизга кулиб боқиши аниқ.

Омадли кунлар: 3, 12, 15, 17.

Омадсиз кунлар: 2, 22.

ТАРОЗУ. Юлдузлар бу ой сиз учун омадли бўлишдан хабар бермоқдалар. Янги йил арафасидаги орзу-ўйларингиз амалга ошади. Ширин тушларингиз ўнгидан келади. 5-дан кейинги бир ҳафта эса эсда қоларли ажойиб учрашувлар, ғаройиб тасодифларга бой бўлади. Озгина ҳаракат қилсангиз, кўнглингиздаги инсоннинг муҳаббатига сазовор бўласиз. 15-да сиз учун қадрли бўлган инсонга нисбатан эътиборлироқ бўлинг. Бўш вақтингизни у билан ўтказишга ҳаракат қилинг. 16-да дўстона муносабатингизга кимдир раҳна солишга ҳаракат қилади. Лекин сиз уни бартараф этасиз. 20 дан кейин бахт юлдузи сиз томонга кулиб боқади. Ойнинг охиригача севгилингиз диққат марказида бўласиз.

Омадли кунлар: 3, 5, 16, 29.

Омадсиз кунлар: 4, 17.

ЧАЁН. Ойнинг биринчи ярмида бирон-бир ютуқни қўлга киритаман деб овора бўлманг. 17-гача муҳим вазифаларни ҳал қилишга уринманг, чунки бунинг оқибатида ҳамкорларингиз билан муносабатларингиз ёмонлашиши мумкин. Шунинг учун ортиқча хатти-ҳаракатлардан ўзингизни тийганингиз маъқул. Ўта қизиққонлигингиз оқибатида битаётган ишларингизга путур етиши мумкин. Ўзингизни қўлга олиб, ақл билан иш тутинг.

20-дан кейин баъзи бир англашилмовчиликларни бартараф қилишга киришсангиз фойдадан холи бўлмасди.

Омадли кунлар: 4, 14, 18, 27.

Омадсиз кунлар: 6, 17.

ЎҚОТАР. Ҳафтанинг бошида ота-онангиз билан бўлган муносабатларингизда тушунмовчиликлар юз беради. Озгина сабр ва тоқат қилсангиз, ҳаммаси ўтиб кетади. 9- сиз учун омадли кун бўлади. Ишларингиз хамирдан қил суғургандек осон кўчади, ҳеч қандай қийинчиликларсиз муваффақиятларга эришасиз.

18-да эса дўстона муносабатларингиз сиз учун муҳим рол ўйнайди. Муносабатларингизни аччиқ сўзлар билан барбод қилишдан тийилинг. Ўзингизга бўлган ишонч туйғулари қалбингизни шодликка тўлдиради. 5-да тақдир сизга ўта ишқий учрашувни тақдим этади.

ТОҒ ЭЧКИСИ. Кутилмаган тасодиф туфайли сизни кимдир кузатиб ҳар бир қадамингизга баҳо бериб юрганининг гувоҳи бўласиз. Ойнинг ўрталарига бориб дўстларингизнинг сони яна биттага кўпайганига ишонч ҳосил қиласиз.

19-да озгина дилхираликлар безовта қилади. Хавотир олманг. 24-га бориб бу дилхираликлар бари ўтиб кетади ва сиз енгил тин оласиз. Умуман, само юлдузлари февралнинг охирида сизга ажойиб кунларни ваъда қилади.

Омадли кунлар: 4,15,23,27

Омадсиз кунлар: 9,17

ҚОВҒА. Юлдузлар шахсий ҳаётингизда ажойиб муваффақиятларни қўлга киритишингиздан башорат қилишаяпти. Ахир, феврал бу сизнинг таваллуд ойингиз-да! Ҳаётингиздаги қувончли лаҳзалар, ишларингизнинг бароридан келиши, севикли кишингизнинг сизга бўлган муносабатлари ўзингизга ишонч, қалбингизга олам-олам қувонч бағишлайди. Ойнинг дастлабки кунларида сизни ажойиб ишқий муносабатлар билан боғлиқ учрашув кутмоқда. Бу ҳол йўл билан боғлиқ жойда: вокзалда, ҳордиқ чиқариш масканларида содир бўлади.

15 феврал ҳар кунгидан бошқачароқ кун бўлиб, сизнинг кайфиятингиз атрофингиздагиларнинг сизга бўлган муносабатига боғлиқ бўлади. Мулоҳазали бўлинг. У атрофингиздагиларнинг кўнглига йўл топишга ёрдам беради.

Ойнинг охирги кунларида келажак ҳақидаги ширин ўй-хаёллар фикрингизни банд этади.

БАЛИҚ. Ўзингизни майда ўй-фикрлар билан қийнаманг. Юлдузларнинг башорат қилишларича, феврал ойида сизни катта муҳаббат кутмоқда. Руҳий ҳолатингиз барча муаммоларнинг осонгина ҳал бўлишига ёрдам беради. 12-да муҳаббат билан боғлиқ хаёлий орзуларингизнинг рўёбга чиқиши учун имкон туғилади. Қийинчиликлардан тап тортмай, қатъиятлик билан иш олиб боришингиз орзуларингизнинг рўёбга чиқишига ёрдам беради.

Арофат ОРТИҚОВА
тайёрлади

КЕЛГУСИ СОНДА:

Ҳожихон ҳофиз «Сайилгоҳ»га бормоқчи...

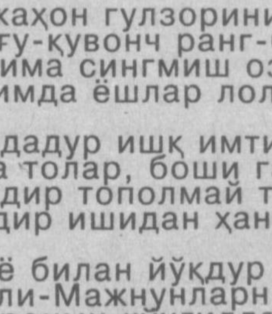

ЎТГАНЛАРНИНГ ОХИРАТИ ОБОД БЎЛСИН

Ҳуқуқшунос Муборак Аъзамова турмуш ўртоғи, Умрихон опа Аъзамовага ўғли Акромхон АЪЗАМОВ бевақт вафот этгани муносабати билан чуқур таъзия изҳор этиб, Оллоҳдан сабр-бардош сўраб қоламиз.

Қариндош-уруғлари

МУАССИС
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Ғайбулло РАҲИМОВ
Парахат АЙТНИЁЗОВ
Бурхон БЕКМИРЗАЕВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Неъмат АМИНОВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Сирожиддин РАУПОВ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Узоқ БОЗОРОВ
Элмурод МУТАЛХЎЖАЕВ
Тўхтамурод ҲАСАНБОЕВ
(масъул котиб)
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририятида саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа концерни босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-136. Тиражи-10.000. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 20.00

Навбатчи:
А. ОТАБОЕВ
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи:
У. ДЎСМАТОВ
Компьютерда матн терувчи:
М. ДЎСТОВА

700047, Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси 5.
Тел,факс: (371) 133-24-41
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида ...41- сон билан рўйхатдан ўтган.